

**OSAKASSOPIMUS SVOP-SIJOITUKSEN VEROVAPAAN
PALAUTUKSEN EDELLYTYKSENÄ**

Helanen Mirka

Opinnäytetyö
Lapin ammattikorkeakoulu
Tradenomi

2024

Liiketalouden koulutus
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Mirka Helanen	Vuosi	2024
Ohjaaja	Tia Lämsä		
Toimeksiantaja	Tilitoimisto Lemon Tree Oy		
Työn nimi	Osakassopimus SVOP-sijoituksen verovapaan palautuksen edellytyksenä		
Sivumäärä	51		

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten osakassopimus palvelee pieniä osakeyhtiöitä tilanteessa, jossa on tarkoitus palauttaa SVOP-rahastoon tehty pääomansijoitus suunnattuna varojenjakona siten, että se käsitellään palautuksensaajan verotuksessa luovutuksena. Työn toimeksiantaja oli Tilitoimisto Lemon Tree Oy ja opinnäytetyön tuloksena syntyi SVOP-ohje ja pöytäkirjapohjat toimeksiantajan käyttöön.

Tutkimuskysymyksinä olivat ”Mitkä ovat osakassopimuksen sisältövaatimukset SVOP-sijoituksen verovapaalle luovutukselle?” ja ”Mitä yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta tulee ottaa huomioon, jotta verovapaa varojenjakoa SVOP-rahastosta on mahdollista?” Työ toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusaineisto koostuu pääosin kirjallisista dokumenteista, kuten alan kirjallisuus sekä lait ja Verohallinnon ohjeistukset. Lisäksi opinnäytetyöhön on haasteltu yritysjuridiikkaan perehtynyttä lakimiestä.

Tietoperustassa käsitellään SVOP-rahaston muodostumista, SVOP-rahaston kirjanpidollista käsittelyä, osakeyhtiön varojenjakoa, SVOP-rahaston varojenjaon verovapauden edellytyksiä ja osakassopimuksen merkitystä osana SVOP-rahaston suunnattua varojenjakoa. Lisäksi huomioidaan yhtiöoikeudellinen näkökulma ja osakassopimusten sitovuuden ulottuvuus.

Tutkimuksen perusteella johtopäätöksenä todettiin, että haluttuun lopputulokseen pääsemiseksi osakassopimuksen tulee sisältää ehdot SVOP-sijoituksen palautukselle sekä sopimuksen tarkoituksen täyttymistä tukeva sanktiouhka, joka tekee osakassopimuksesta riittävän tehokkaan sopimusosapuolien sitouttamiseksi.

Tutkimuksen tulokset ovat vertailukelpoisia ja hyödynnettävissä yleisesti silloin, kun SVOP-sijoituksen palautuksensaajana on listaamattoman osakeyhtiön osakkeenomistajana toimiva luonnollinen henkilö.

Avainsanat SVOP-rahasto, pääomansijoitus, pääomanpalautus, osakassopimus
Muita tietoja Työhön liittyy toimeksiantajalle tehty SVOP-ohje

Business Management
Bachelor of Business Administration

Author	Mirka Helanen	Year	2024
Supervisor	Tia Lämsä		
Commissioned by	Tilitoimisto Lemon Tree Oy		
Subject of thesis	Shareholders' agreement as a requirement for tax-free return of SVOP investment		
Number of pages	51		

The purpose of the thesis was to examine how a shareholders' agreement serves small limited companies with the intention to return a capital investment made to the reserve for invested unrestricted equity as a targeted distribution of assets, to be treated in the recipient's taxation as a capital gain. The client for this thesis was Tilitoimisto Lemon Tree Oy, and the thesis resulted in a SVOP instruction and meeting minute templates for the client's use.

The research questions were "What are the content requirements of a shareholders' agreement for a tax-free transfer of SVOP investment?" and "What corporate law considerations must be addressed for a tax-free distribution from the reserve for invested unrestricted equity?" The research was conducted as qualitative research, with data mainly comprising of written documents, such as literature in the field, laws, and guidelines from the Finnish Tax Administration. Additionally, a lawyer specialized in corporate law was interviewed for the thesis.

The theoretical background discusses the formation of the reserve for invested unrestricted equity, the accounting treatment of the reserve for invested unrestricted equity, asset distribution in a limited company, the requirements for the tax-free distribution of reserve for invested unrestricted equity assets and the role of the shareholders' agreement in targeted distributions from the reserve for invested unrestricted equity. It also considers the perspective of corporate law and the extent of the binding nature of shareholders' agreements.

The research concluded that to achieve the desired outcome, the shareholders' agreement must include terms for the return of the SVOP investment and a sanction clause that supports the fulfillment of the agreement's purpose, thereby making the shareholders' agreement effective in binding the parties.

The results of the research are comparable and can be utilized in cases where the recipient of the SVOP investment return is a natural person acting as a shareholder in a non-listed limited company.

Key words	Reserve for invested unrestricted equity, capital investment, return of capital, shareholders' agreement
Special remarks	Thesis includes the SVOP instruction prepared for the client

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSASETELMA	7
2.1	Tutkimuksen lähtökohta ja tavoitteet	7
2.2	Tutkimusmetodi ja työmenetelmät	7
2.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	9
3	SVOP-RAHASTO	12
3.1	SVOP-rahaston muodostuminen	12
3.2	Kirjanpidollinen käsittely	14
4	VAROJENJAKO SVOP-RAHASTOSTA	17
4.1	Osakeyhtiön varojenjako	17
4.2	SVOP-rahaston varojenjaon verovapauden edellytykset.....	19
4.3	Osakassopimus	26
4.4	Yhtiöoikeudellinen näkökulma	29
5	TILITOIMISTON SVOP-OHJE	37
5.1	Edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelylle	38
5.2	Miten SVOP-rahasto muodostuu?	39
5.3	SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen merkitseminen kirjanpitoon.....	40
5.4	Varojenjako.....	42
5.5	Yhteenveto	44
6	POHDINTA	45
6.1	Johtopäätökset	45
6.2	Opinnäytetyöprosessin reflektointi	47
	LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia mahdollisuuksia osakassopimus tuo pienen osakeyhtiön osakkaille, kun yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon eli SVOP-rahastoon sijoitetaan yhden tai useamman osakkaan varoja ja nämä varat halutaan myöhemmin nostaa yhtiöstä verovapaasti. Tavoitteisiin sisältyy osakkaan edun huomiointi myös yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta, johon osakassopimus ei aina yllä sitoessaan vain sen tehneitä osakkeenomistajia eikä ulkopuolisia sidosryhmiä (Korkein hallinto-oikeus 2016:104).

Opinnäytetyöni aihe muodostui työelämätarpeesta, jonka olen kohdannut työssäni viime vuosina yhä useammin. Useamman vuoden kestäneestä heikosta taloustilanteesta johtuen yhä useammalla pienellä osakeyhtiöllä saattaa olla tarve saada rahoitusta osakkailtaan joko akuutin kassavajeen takia tai oman pääoman muututtua negatiiviseksi. SVOP-rahastosta on tullut merkittävä pääoman muoto, kun tarve on oman pääoman ehtoiseselle rahoitukselle (Keskitalo 2021, 8). SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen palautus katsotaan lähtökohtaisesti osingon lailla verotettavaksi varojenjaoksi (Verohallinto 2023a, 4). Varojen nosto SVOP-rahastosta voi käydä verotuksellisesti kalliiksi yhtiön kaikille osakkaille elleivät edellytykset verovapaalle suunnatulle varojenjaolle täyty, sillä varojenjako verotetaan osinkoina myös niiltä osakkailta, jotka ovat siihen osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaan oikeutettuja, vaikka kaikille osakkaille ei jaettaisikaan varoja (Verohallinto 2023b, 5.3).

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on työnantajani Tilitoimisto Lemon Tree Oy, joka tarjoaa mikro- ja pienyrityksille helppoja ja yksinkertaisia kirjanpito palveluita. Toimeksiantajani slogan on ”pienen yrityksen ystävä”, joka pitää sisällään lupauksen olla yrittäjän tukena siten, että yrittäjä voi keskittyä yritystoimintaansa kirjanpidon ollessa turvallisissa ja osaavissa käsissä. Tilitoimisto Lemon Tree Oy on vuonna 2014 perustettu, tällä hetkellä yli 3500 asiakasta palveleva ja lähes 60 asiantuntijaa työllistävä pienyritys. Vuonna 2023 yhtiön liikevaihto oli yli neljä miljoonaa euroa. (Tilitoimisto Lemon Tree Oy 2024.)

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on tuoda ilmi yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä

(Puusa & Juuti 2020, Johdanto). Ensisijaisena aineistonhankintamenetelmänä on tiedon kerääminen kirjallisista dokumenteista ja sitä on täydennetty yritysjuridii-
kan asiantuntijan teemahaastattelulla. Aineiston analyysimenetelmänä on aineis-
tolähtöinen sisällönanalyysi, jossa kerätty aineisto karsitaan ja tiivistetään selke-
äksi kokonaisuudeksi (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 4.3.3).

Opinnäytetyö koostuu kuudesta luvusta. Toisessa luvussa käydään läpi työme-
netelmiä ja tutkimusmetodia. Tietoperusta alkaa kolmannesta luvusta, joka käsit-
tää SVOP-rahaston muodostumisen sekä sen kirjanpidollisen käsittelyn. Neljän-
nessä luvussa kerrotaan osakeyhtiön varojenjaosta, SVOP-rahaston varojenjaon
verovapauden edellytyksistä sekä osakassopimuksen merkityksestä varojenjaon
verotuksessa. Luvussa esitetään myös ehdotukset osakassopimuksen sisältöra-
kenteelle sekä tilanteeseen, jossa tavoitteena on verovapaa varojenjako SVOP-
rahastosta. Lisäksi luvussa käsitellään yhtiöoikeudellista näkökulmaa ja useam-
man osakkaan merkitystä ja yhdenvertaisuutta varojenjaossa.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi tilitoimiston sisäinen ohje, joka jää toimeksianta-
jan käyttöön. Ohjeen myötä kirjanpidon asiantuntijoilla on helposti saatavilla yk-
sityiskohtaista tietoa, jonka avulla yrittäjäasiakkaita voi ohjata oikeaan suuntaan.
Opinnäytetyön viidennessä luvussa esitellään sisäinen ohje sanallisesti ja muu-
tamien kuvien avulla. Kuudennessa luvussa esitetään työn tuloksena syntyneet
johtopäätökset sekä pohdinta tulosten merkityksestä pienten yritysten kirjanpi-
dossa ja sopimuksissa.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tavoitteet

Tutkimuksen lähtökohtana on se, että SVOP-rahastoon tehty sijoitus on mahdollista nostaa takaisin verovapaasti lainan tavoin siitä huolimatta, että kyseessä ei ole korkoja tuottava laina. Kyseessä on nimensä mukaisesti sijoitus, mutta vastikkeettoman SVOP-sijoituksen tehnyt henkilö ei saa pääomansijoituksensa vastineeksi osakkeita tai muuta tuottoa (Verohallinto 2023a, 2.1, 5.1). Avainkäsite on SVOP-rahaston varojenjaon verovapauden mahdollistaminen, kun kyseessä on osakkeenomistajan tekemän pääomansijoituksen palautus. Tutkimuskysymyksissäni huomioon otettavia näkökulmia ovat verotusnäkökulma ja yhtiöoikeudellinen näkökulma.

Tämän perusteella tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

1. Mitkä ovat osakassopimuksen sisältövaatimukset SVOP-sijoituksen verovapaalle luovutukselle?
2. Mitä yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta tulee ottaa huomioon, jotta verovapaa varojenjako SVOP-rahastosta on mahdollista?

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda verovelvollisten sekä toimeksiantajani käyttöön helposti ymmärrettävää tietoa, joka on tarpeeksi yksityiskohtaista vastatakseni kysymyksen kaikista huomioon otettavista näkökulmista tarkasteltuna.

2.2 Tutkimusmetodi ja työmenetelmät

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen menetelmän, koska pyrin lähestymään tutkimuskysymystä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden eli verovelvollisten näkökulmasta, kuten Puusa & Juuti (2020, Johdanto) kuvailevat olevan laadullisen tutkimuksen ajatuksena. Laadullisen menetelmän tavoitteena on tuoda ilmi rikasta ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollistaa oikeanlaiset aineistonhankintamenetelmät sekä analyysimenetelmän, joka on induktiivinen. Induktiivinen tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa pyritään tekemään aineistolähtöisiä johtopäätöksiä. (Puusa & Juuti 2020, Johdanto.)

Tutkimuskysymykseni muodostuivat loppuvuodesta 2023 tarkennetun Verohallinnon ohjeen ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa” ja siihen liittyvän Taloushallintoliiton artikkelin ”Ehdollinen osakevastikkeeton SVOP-sijoitus vero- ja yhtiöoikeudessa” (2024) perusteella eikä tutkittava ilmiö ole vielä yleinen. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on se, että tutkimusaineiston koon ei tarvitse olla määrältään suuri, kunhan se on laadultaan riittävä (Vilkkä 2021, luku 5.5). Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii siis tutkimuskysymyksiin, joissa tutkittava ilmiö ei vielä ole niin yleinen, että tutkimustulosten perusteella voitaisiin luoda uskottava tilasto tai vastaava numeraalisesti mitattavissa oleva johtopäätös.

Ensisijaisena aineistonhankintamenetelmänä on tiedon kerääminen kirjallisista dokumenteista, koska alan tietoperusta on pääasiassa kirjallisessa muodossa ja aineistoa löytyy runsaasti. Kirjallinen aineisto jaetaan yksityisiin dokumentteihin ja joukkotiedotuksen dokumentteihin, joista jälkimmäiset käsittävät muun muassa sanomalehtiartikkelit (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 3.3). Kirjallinen aineisto koostuu pääosin joukkotiedotuksen dokumenteista.

Osa aineistosta on kerätty teemahaastattelun avulla. Teemahaastatteluun valitaan tutkimuksen keskeisin aihe, johon tarvitaan vastaus tutkimuksen edistymiseksi (Vilkkä 2021, luku 5.2.1). Haastattelija voi luoda haastattelurungon, mutta kysymykset voivat muodostua osittain haastattelun edetessä. Lisäkysymyksiä kannattaa esittää haastateltavan vastauksiin perustuen, sillä se syventää ja tarkentaa tuloksia (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 3.1.1). Haastattelun onnistumisen kannalta ratkaisevaa on haastattelijan ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä kokonaisuutena. Lisäksi teemahaastattelussa oletetaan, että haastateltava henkilö on kokenut tutkimuksen kohteena olevan asian tai prosessin. (Puusa & Juuti 2020, luku 6.) Prosessin kokenut haastateltava voi olla esimerkiksi haastattelussa aiheena olevan alan asiantuntija.

Litterointi eli haastatteluaineiston muuntaminen tekstimuotoon on työlästä, mutta välttämätöntä aineiston analysoimiseksi. Litteroinnin tarkkuusvaatimus riippuu siitä, millaisia tuloksia haastattelulla halutaan saavuttaa. Joissain tilanteissa myös osittainen litterointi on mahdollista, kunhan lopputulos vastaa sitä merki-

tystä, jonka tutkittava on asioille antanut. Tutkittavan puhetta ei saa muokata litteroinnissa, vaikka vain osa haastatteluaineistosta litteroitaisiin. Vilkka (2021) kertoo, että litteroinnin tarkkuus vaikuttaa Hirsijärven ja Hurmeen (2001) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen ja sen vuoksi tutkijan on esitettävä tutkimusraportissaan litterointitarkkuus sekä syyt sille, miksi tiettyyn tarkkuusasteeseen on päädytty. Vaikka litterointi toteutettaisiin koko haastatteluaineistosta, litteroinnin ei ole ainoastaan puheen muuttamista tekstiksi, sillä litteroinnissa tulee esittää esimerkiksi tauot ja epävarmoiksi jääneet sanat litterointisymbolein. (Vilkka 2021, luku 5.3.) Asiantuntijahaastattelu on litteroitu kokonaisuudessaan mitään siitä poistamatta käyttäen apuna puhelimen Sanellin-sovellusta sekä Microsoft Word -ohjelmiston litterointiominaisuutta. Litterointi ei jättänyt epävarmuutta siitä, mitä haastateltava on halunnut kertoa, sillä myös itse äänitetiedosto oli apuna litterointia puhtaaksi kirjoittaessa. Lisäksi haastateltava on tarkastanut ennen opinnäytetyöraportin julkaisua ne osuudet tekstistä, joissa viitataan haastattelun tuloksiin.

Opinnäytetyön analyysimenetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, koska tarkoituksena on löytää vastaus tutkimuskysymykseen tietoa yhdistelemällä, karsimalla ja tuomalla vastaus selkeässä muodossa ilmi. Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään joko tiivistämällä tai pilkkomalla kerätty data pienempiin osiin ja karsimalla epäolennainen osuus pois. Pelkistämistä kutsutaan aineiston redusoinniksi. Tämän jälkeen jäljelle jäänyt data klusteroidaan eli ryhmitellään niin, että samaa asiaa tarkoittavat ilmaisut kerätään yhteen. Lopuksi tehdään abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa erotellaan tutkimuksen kannalta olennaisin tieto ja muodostetaan sen perusteella teoreettisia käsitteitä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon. Koko analysoinnin ajan tutkijan tulee pyrkiä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 4.3.3.)

2.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi tarkastella kolmen käsitteen avulla: uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys kytkeytyvät yhteen ja täydentävät toisiaan. Luotettavuutta ja uskottavuutta voidaan tarkastella valittujen lähteiden sekä valitun tutkimusmenetelmän kautta. Luotettavuuden ja uskottavuuden takaamiseksi

tutkijan tulee kuvata tutkimuksen etenemistä sekä perustella, miksi tutkimukseen on valittu siinä käytettävä aineisto. (Puusa & Juuti 2020, luku V.)

Luotettavuuden takaamiseksi tutkimukseen on valittu mahdollisimman tuoretta ja objektiivista tietoa. Objektiivisuuden takaa monipuolinen aineisto, joka koostuu viranomaisten ja asiantuntijoiden luomasta kirjallisuudesta, ohjeistuksista ja laeista. Vaikka kaikki tieto ei ole kuluvalta vuosikymmeneltä, aiheeseen liittyy paljon lainopillista perustietoa, jota voidaan hyödyntää myös silloin, kun aiheen ympärille syntyy uutta tietoa esimerkiksi Verohallinnon ohjeiden päivitysten osalta. Ohjeita päivittäessään Verohallinto tukeutuu lainsäädäntöön, kuten myös tutkimuksen päälähde eli ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjakovoiton verotuksessa” pohjautuu osakeyhtiölakiin, tuloverolakiin ja lakiin elinkeinotulon verotuksesta (Verohallinto 2023a).

Hyvään tutkimuskäytäntöön kuuluu muun muassa tutkijan omien valintojen arvioiva tarkastelu sekä luotettavuuskriteerien tunteminen. Jotta tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida, lukijan tulee voida seurata tutkijan päättelyä kriittisesti. (Puusa & Juuti 2020, luku 11.) Tutkimuksen seurattavuus edellyttää raportin loogista etenemistä sekä lähteiden avaamista, analysointia ja selkeää erottelua lähdetietojen ja tutkijan johtopäätöksien välillä. Ihannetutkimus on objektiivinen, joten tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan kyky tunnistaa oma subjektiivisuutensa eli häntä ohjaavat arvot ja olettamukset, jotka saattavat vaikuttaa tutkimuksen kulkuun ja lopputulokseen (Puusa & Juuti 2020, luvut 11–12). Tutkijoiden ollessa tuntevia yksilöitä, joilla on jokaisella omat lähtökohtansa, täydellinen objektiivisuus on mahdottomuus. Puusan ja Juutin (2020) teoksessa esitetään, että tunnustettaessa täydellisen objektiivisuuden epäuskottavuus ja ihmisen luonnollinen tapa tarkastella asioita omasta näkökulmastaan, objektiivisuus on itse asiassa lähempänä toteutumista kuin tämän huomiotta jätettäessä tapahtuisi.

Luotettavuuden näkökulmasta haastattelu osana tutkimusaineiston hankintaa tulisi perustella tutkimustavoitteen näkökulmasta. Haastattelu tarjoaa autenttisen näkökulman tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien henkilöiden eli haastateltavien välillä, mutta vallitsevien olosuhteiden merkityksen ymmärtämiseksi kuuntelu- ja

keskustelutaidot ovat tärkeitä. Haastattelutekniikoiden perussääntöjen tuntemisen ohella on erityisen tärkeää arvioida haastattelussa saatuja tietoja ja tuloksia peilaten tutkijan omia käsityksiä. Arvioinnissa tulee olla kohtuullisen kriittinen, jotta tutkimuksen luotettavuus ja uskottavuus kasvavat. Haastattelutilanteissa tutkittavan tapa kertoa asiansa ja ilmaista itseään on riippuvainen myös haastattelijasta, koska ihmiset peilaavat tapaa ilmaista itseään. Haastattelijan tulee varmistua siitä, että vastauksen tulkinta on haastateltavan hyväksymä. Luotettavin tapa varmistua kerätyn tiedon oikein tulkitsemisesta on tarkistuttaa haastattelun tulokset ja yhteinen ymmärrys jälkikäteen haastateltavalta. Tutkijan tulee huomioida myös haastatteluvastausten asiayhteys: haastattelusta ei voida irrottaa yksittäistä vastausta siten, että asiayhteys kärsii ja tulos vääristyy sitä kautta. (Puusa & Juuti 2020, luku 11.)

Uskottavuuden keskeisiä käsitteitä ovat validius eli pätevyys ja reliaabelius eli toistettavuus. Tutkimuksen reliaabeliutta lisää kahden tai useamman tutkimuksen tuottama samanlainen tulos. Laadullista tutkimusmetodia käytetään usein vähemmän tunnettuja aiheita tutkittaessa eikä luotettavuuden tai uskottavuuden mittareita voida käyttää täysin samalla tavalla kuin määrällisen tutkimuksen ollessa kyseessä. Reliaabeliutta voidaan mitata arvioimalla tutkimustuloksen ”siirtämistä” eli pohtimalla, voisiko tutkimustulos olla mahdollinen myös jossain muussa ympäristössä eli voidaanko tutkimustulosta yleistää. (Puusa & Juuti 2020, luvut 11–12.) Oma tutkimukseni toteutetaan verovelvollisen sekä tilitoimiston näkökulmasta: luotettavuutta voidaan arvioida vaihtamalla tutkimuksen kohteiksi lainsäätäjät tai verotuksen täytäntöönpanevat verovirkailijat. Tutkimukseni lähtökohdana on, että lait ja ohjeet ovat kaikille samoja riippumatta siitä, mistä näkökulmasta aihetta tarkastelee.

Eettisyyden mittaaminen onnistuu arvioimalla tutkimuksen eettisiä perusteita, joiden mukaan tutkimus ei saa vaarantaa tutkimuksen kohteita tai aiheuttaa tutkimukseen liittyville tahoille haittaa (Puusa & Juuti 2020, luku 11). Tutkimuksen tavoitteena on oikeansuuruinen verotaakka yrittäjälle, joka nostaa yhtiöstään varoja. Tutkimuksen tuloksena yrittäjä eli verovelvollinen täyttää verotukselliset ja hallinnolliset velvoitteensa ja siten toimii eettisesti.

3 SVOP-RAHASTO

3.1 SVOP-rahaston muodostuminen

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto eli SVOP-rahasto on osa osakeyhtiön vapaata omaa pääomaa, joka esitetään taseen vastattavissa (Kirjanpitoasetus 1339/1997 1:6 §). Osakeyhtiölain mukaan SVOP-rahastoon merkitään se osa osakkeiden merkintähinnasta, jota ei perustamissopimuksen tai osakeantipäätöksen mukaan merkitä osakepääomaan tai kirjanpitolain mukaan vieraaseen pääomaan sekä sellainen sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahasto voi muodostua myös yhtiön omien osakkeiden luovutuksen seurauksena, kun siihen sovelletaan osakeantia koskevia säädöksiä. (Osakeyhtiölaki 624/2006 8:2 §, 9:1 §, 9:6.2 §.)

SVOP-rahastoon voidaan kirjata ulkopuolisen saatava yhtiöltä, osakkaiden merkintämaksuun perustuva velka tai se voi syntyä osakkaan lainasaatavasta, joka muunnetaan osaksi vapaata omaa pääomaa vieraasta pääomasta (Verohallinto 2023a, 5.1.1). Tällaista saamista on esimerkiksi pääomalainasaatava, jonka muuntaminen sijoitetuksi vapaaksi pääomaksi edellyttää velkojan suostumusta. Lainasaatava voidaan konvertoida SVOP-rahastoon pääomansijoitukseksi hallituksen päätöksellä. (Osakeyhtiölaki 624/2006 12:1.3 §.) Jos päätös sisältää osakkeenomistajien oikeuksiin vaikuttavan ehdon, päätös pääomansijoituksen vastaanottamisesta tulee tehdä yhtiökokouksessa (Isotalo 2024). Yhtiökokouksen päätöksen vaatima ehto voi olla esimerkiksi palautusehto, jonka mukaan varat palautetaan sijoituksen tehneelle henkilölle osakkeenomistuksista poikkeavalla tavalla (Kyläkallio & Ojala 2024). Ennen yhtiökokousta on pidettävä hallituksen kokous, jossa hallitus tekee ehdotuksen varojen konvertoimiseksi ja kutsuu yhtiökokouksen koolle viimeistään viikkoa ennen kokousajankohtaa (Osakeyhtiölaki 624/2006 5:3.3 §, 5:19.1 §).

SVOP-rahaston muodostuminen on mahdollista myös erilaisten yritysjärjestelyjen seurauksena (Verohallinto 2023a, 5.1.1). Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään 2016:103 katsonut, että osakevaihto on yhtiöoikeudellisen luonteensa perusteella osakeanti. Osakevaihtoa pidetään verotuksessa veronalaisena luo-

vutuksena (Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968 4:52 f.2 §). Verohallinnon ohjeen (2023a, 5.1.1) mukaan myös liiketoimintasiirto on olennaisilta osiltaan samanlainen yhtiöjärjestely kuin osakeanti ja osakevaihdon sekä liiketoimintasiirron seurauksen SVOP-rahaston varoja voidaan pitää pääomansijoituksina.

Jakautuminen ja sulautuminen ovat yleisseuraannon luonteisia yhtiöjärjestelyjä ja niiden kohdalla sovelletaan jatkuvuusperiaatetta (Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968 4:52 a–52 c §). Jos siirtyvät varat arvostetaan niiden käypään arvoon, pääomansijoituksena ei pidetä sitä osaa SVOP-rahastoon merkityistä varoista, jotka muodostuvat kirjanpitoarvon ja käyvän arvon erotuksesta (Verohallinto 2023a, 5.1.1). Jotta sulautumisen ja jakautumisen seurauksena saatuja varoja voidaan pitää palautuksena käsiteltävänä pääomansijoituksena, pitää varojen olla kirjattu vastaanottavassa yhtiössä SVOP-rahastoon (Verohallinto 2023a, 5.1.1). Lisäksi raportin luvussa 4.2 verovapaalle luovutukselle esitettyjen muiden edellytysten on täytyttävä.

Jakautuvan tai sulautuvan yhtiön osakkaan verotuksessa ei noudateta jatkuvuusperiaatetta, jos yhtiö purkautuu verotuksessa elinkeinoverolain mukaisten sulautumisen tai jakautumisen edellytysten puuttuessa. Tällöin osakkaan katsotaan luovuttavan osakkeensa purkautuvasta yhtiöstä saatua jako-osaa vastaan ja sijoittavan saamansa käypää arvoon arvostettavan jako-osan edelleen apporttina vastaanottavaan yhtiöön. Sijoitus katsotaan tässä tilanteessa uudeksi pääomansijoitukseksi sen osalta, mitä SVOP-rahastoon on kirjattu. (Verohallinto 2023a, 5.1.1.)

Vapaan oman pääoman rahasto voi muodostua myös tuloverolain (1535/1992 4:24 §) mukaisen toimintamuodon muutoksen seurauksena. Verohallinnon (2023a, 5.1.1) näkökulmasta pääomansijoituksen tulee näkyä jo alkuperäisen yhtiömuodon pääomansijoituksena, jolloin jo aiemmin olemassa ollut sijoitus merkitään myös toimintamuodon seurauksena syntyneen osakeyhtiön SVOP-rahastoon.

Pääomansijoitusten luovutuspalautuksia käsitellessä tulee huomata, että kaikki rahastosiirrot eivät täytä luovutukselle asetettuja edellytyksiä. Edellytyksen täyt-

tää esimerkiksi ylikurssirahastosta tehty rahastosiirto, mutta ei yhtiön voittovaroista tehty rahastosiirto. Alkuperäinen ylikurssirahasto on voinut syntyä osakkeiden merkinnän yhteydessä. (Verohallinto 2023a, 5.1.1.)

3.2 Kirjanpidollinen käsittely

Kirjanpitolain mukaan kaikki liiketapahtumat on merkittävä kirjanpitoon siten, että kirjauksia voidaan tarkistella aika- ja asiajärjestyksessä. Kirjausten tulee perustua tapahtumat todentaviin tositteisiin, joita voidaan tarvittaessa täydentää liitetietotositteilla. Kirjanpidosta tulee olla vaikeuksitta selvitettävissä kirjausketju, jonka perusteella esimerkiksi Verohallinto voi vaikeuksitta todeta kirjausten välisen yhteyden verotusta varten. (Kirjanpitolaki 1336/1997 2:1 §, 2:4–5 §, 2:5 b §, 2:6 §).

Kun yhtiön vapaasta omasta pääomasta jaetaan varoja osakeyhtiölain (624/2006 13:1.1 §) tarkoittamalla tavalla, ne jaksotetaan verotuksessa samoin periaattein kuin osingonjako. Osakeyhtiölaissa tarkoitettu tapa on varojenjako, jossa varoja jaetaan ulkona oleville osakkeille, johon varojenjako SVOP-rahastosta voidaan rinnastaa. (Verohallinto 2023a, 5.4.) Jos varoja jaetaan luonnolliselle henkilölle, noudatetaan tuloverolain säännöksiä, joiden mukaan varojenjako jaksotetaan sille vuodelle, kun yhtiökokouksen varojenjako päätös on tehty (Tuloverolaki 1535/1992 6:110 §).

Kirjanpitolaisissa ei ole säädetty erillistä kirjaustapaa osingolle, mutta vakiintuneen käytännön mukaan osingonjaon kirjaamisperuste syntyy yhtiökokouksen varojenjako päätöksen perusteella (Kirjanpitolautakunta 1542/1998, 2.2.2). Verohallinnon (2023a, 5.4) mukaan tuloverolaissa (1535/1992 6:110.1 §) esitettyjä osingonjaon jaksotusperiaatteita tulee noudattaa myös maksuperusteista kirjanpitoa tehdessä eli varojenjako kirjataan samalle ajankohdalle kuin varojenjako päätös on tehty yhtiökokouksessa.

Jotta SVOP-rahastoon tehty sijoitus voidaan käsitellä luovutuksena, Verohallinto edellyttää, että pääomansijoitus on vaivatta erotettavissa muista SVOP-rahastoon kirjatuista varoista ja ehdottaa ratkaisuksi erillisiä vapaan oman pääoman rahastoja, jolloin varojenjako voidaan kohdistaa ainoastaan siihen rahastoon, josta halutaan jakaa varoja luovutuksena. (Verohallinto 2023a, 5.1.2.) Toisena

vaihtoehtona on SVOP-rahastoon merkityt alatilit, joita voi olla esimerkiksi voittovarojen tili ja pääomansijoitustili (kuva 1). Tässäkin tapauksessa varojenjakopäätös voidaan kohdistaa vain tiettyyn osuuteen vapaan oman pääoman rahaston varoissa (Verohallinto 2023a, 5.1.2).

KIRJANPIDOLLINEN KÄSITTELY

Esimerkki 1

Aatos tekee 30 000 euron suuruisen vastikkeettoman pääomansijoituksen Sitruuna Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon 1.1.2023. Rahastossa on entuudestaan 20 000 euroa yhtiön voittovaroista siirrettyjä varoja. Aatoksen tekemä pääomansijoitus kirjataan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon omalle alatililleen *Pääomansijoitukset*.

Sitruuna Oy tekee 3.5.2024 päätöksen jakaa A:lle 20 000 euroa sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston alatililtä *Pääomansijoitukset*. Varat ovat nostettavissa samana päivänä.

Aatos esittää verovuodelta 2024 toimitettavaa verotustaan varten selvityksen tekemästään pääomansijoituksesta Sitruuna Oy:öön ja Sitruuna Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston varojen alkuperästä varojenjaon hetkellä. Selvityksestä voidaan todeta, että pääomansijoitus on kirjattu vapaan oman pääoman rahastossa omalle alatililleen. Koko Aatoksen saama varojenjakko 20 000 euroa käsitellään luovutuksena verotuksessa.

Kuva 1: Sanallinen esimerkki kirjanpidollisesta käsittelystä (mukaillen Verohallinto 2023a, 5.1.2, esimerkki 3)

Varojenjaon käsitteleminen luovutuksena edellyttää, että pääomansijoitusta on seurattu kirjaushetkestä alkaen erillään muista varoista siihen saakka, että kyseiset varat jaetaan (Verohallinto 2023a, 5.1.2). Luotettava seuranta edellyttää kirjausketjuvaatimuksen (Kirjanpitolaki 1336/1997 2:6 §) täyttymistä, kirjausketjun aukottomuutta sekä kirjausten yhteyttä rahastosijoituksiin ja niiden palautuksia koskeviin päätöksiin. Pääomansijoituksen syntymistilikaudesta alkaen tehdyt tase-erittelyt täyttävät luotettavan selvityksen edellytykset samalla tavalla kuin kirjanpidossa esitetty dimensio eli projektiseuranta tai muu tunniste, jonka avulla erä voidaan luotettavasti erottaa muista vastaavista eristä. (Verohallinto 2023a, 5.1.2.)

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöstä varmentamaan tulee laatia tase-erittelyt, joita ei tarvitse ilmoittaa rekisteröitäväksi eli julkistaa, mutta jotka tulee säilyttää 10

vuotta tilinpäätöksen tavoin (Kirjanpitolaki 1336/1997 3:13 §, 2:10.1 §). Pääomansijoituksen seuranta onnistuu tase-erittelyssä, kun siitä selviää tehtyjen sijoitusten ja niiden palautusten ajankohdat eli niiden tarkastelu on vaivatonta (kuva 2). Verohallinnon (2023a, 5.1.2) edellytyksen mukainen sijoituksen syntymishetkestä alkanut erillään seuraaminen muista vastaavista varoista onnistuu kuvan 2 tase-erittelyssä siten, että pääomansijoitus on kirjattu kirjanpidon tilille 20601 päätilin 2060 sijaan (kuva 2). Tilille 2060 on kirjattu aiemmin voittovaroja, jotka eivät saa mennä sekaisin osakkeenomistajan pääomansijoituksen kanssa (kuva 1, 2). Huomattavaa on, että varojen myöhäisempi eriyttäminen kirjanpidossa ei ole verotuksessa riittävä selvitys varojen alkuperästä vaan pääomansijoituksen kirjanpidollinen käsittely sen tekohetkellä on asiassa ratkaisevaa (Verohallinto 2023a, 5.1.2).

KIRJANPIDOLLINEN KÄSITTELY		Esimerkki 2	
Sitruuna Oy 1234567-8		Tase-erittely 01.01.2024-31.12.2024 EUR	
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma			
2000 Osakepääoma			2 500,00
Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma yhteensä			2 500,00
Muut rahastot			
2060 SVOP			20 000,00
20601 SVOP-rahasto, Pääomansijoitukset			10 000,00
22301-1	01.01.2023	Pääomansijoitus SVOP-rahastoon, Aatos Yrittäjä	30 000,00
99982405-1	03.05.2024	Varojenjakoa SVOP-rahastosta, pääomanpalautus Aatos Yrittäjälle	-20 000,00
		10 000,00	
Muut rahastot yhteensä			30 000,00

Kuva 2: Tase-erittely SVOP-rahaston alatilistä (mukailten Verohallinto 2023a, 5.1.2, esimerkki 3)

4 VAROJENJAKO SVOP-RAHASTOSTA

4.1 Osakeyhtiön varojenjako

Osakeyhtiölain varojenjako säännökset ovat olemassa osakeyhtiön oikeushenkilöaseman ja osakkeenomistajien rajoitetun vastuun vuoksi. Osakkeenomistajien rajatulla vastuulla tarkoitetaan osakeyhtiölaissa (624/2006 1:2.2 §) esitettyä säännöstä siitä, että osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä velvollisuudesta suorittaa erityisiä maksuja yhtiölle. Näitä säännöksiä täydentää tiukka maksunsaantijärjestys, joka turvaa muiden kuin osakkeenomistajien asemaa. Maksunsaantijärjestys tarkoittaa järjestystä, jossa yhtiön varoja voidaan jakaa toiminnan aikana ja sen päättyessä ja järjestystä, jossa yhtiön oman tai vieraan pääoman ehtoisille sijoituksille voidaan maksaa tuottoa, kuten osinkoa tai korkoa. Maksunsaantijärjestystä konkretisoivat osakeyhtiölain varojenjako säännökset, jotka ovat tärkeitä velkojansuojasäännöksiä. (Mähönen & Villa 2020, 43, 412.)

Osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja sen osakkeenomistajille ainoastaan lain sallimalla tavalla. Näitä varojenjako tapoja ovat voitonjako eli osinko ja varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääomaa alentamalla tai omia osakkeita lunastamalla ja yhtiön purkamisella. Varoja voidaan jakaa myös lahjoituksina yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen, jos lahjoituksen määrä on kohtuullinen yhtiön tilanteeseen ja muihin olosuhteisiin nähden. Jos varojenjaolla ei ole liiketoiminnallista perustetta, kyse on laittomasta varojenjaosta. Varojenjaon tulee perustua viimeisimpään vahvistettuun tilinpäätökseen eikä varojenjaolla saa vaarantaa yrityksen maksukykyä. Jos myöhemmin ilmenee, että varoja on jaettu lain- tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti, varat tulee palauttaa osakeyhtiöön viivästyskorkojen kera. Varojenjaosta päättää hallituksen ehdotuksen perusteella yhtiökokous. Yhtiökokous ei voi päättää jakaa varoja hallituksen ehdotuksen mukaista määrää enempää, jos kyseessä ei ole yhtiöjärjestyksessä määrätty velvollisuus tai vähemmistöosinko. (Osakeyhtiölaki 624/2006 13:1–4 §, 13:6–8 §.)

Osakkeenomistaja voi saada varoja yhtiöstään myös palkkatuloa palkatun työntekijän lailla, vaikka sitä ei erikseen osakeyhtiölaissa mainitakaan. Varoja voidaan

jakaa osakkeenomistajille myös esimerkiksi yhtiön toimitilien jäsenen tehtävien hoitamisesta tai erilaisten yhtiön kanssa tehtävien oikeustoimien kautta, kuten vuokraamalla yhtiölle toimitila tai laitteita. Osakkaan palkkaa maksaessa tulee muistaa, että ylisuuri tai työhön nähden liian suuri palkka on osakeyhtiölaissa (624/2006 13:1.3 §) tarkoitettua laitonta varojenjakoja. (Kyläkallio 2023.)

Osakkeenomistajien tai velkojien suoja loukkaava eli lain vastainen varojenjako luetaan osakeyhtiörikokseksi, josta voidaan määrätä rangaistukseksi sakkoja tai vankeutta yhdeksi vuodeksi (Osakeyhtiölaki 624/2006 25:1.4 §). Osakeyhtiörikoksesta voidaan rangaista vain silloin, kun teko on tahallinen. Osakeyhtiön lainvastaisesta varojen käyttämisestä tai jakamisesta voidaan tuomita myös velallisen rikokseen, jos rikokset liittyvät maksukyvyttömyystilanteisiin, kuten konkurssiin. Rangaistuksen luokittelu eli vakavuus määräytyy teon moitittavuuden mukaan. (Immonen & Villa 2019, 218–220.) Syytteenä voi olla esimerkiksi velallisen epärehellisyys tilanteessa, jossa velallinen tahallaan hävittää omaisuuttaan, ilman hyväksyttävää syytä lahjoittaa tai luovuttaa omaisuuttaan, siirtää omaisuuttaan ulkomaille velkojensa ulottumattomiin tai lisää perusteettomasti veloitteitaan ja näillä tavoin aiheuttaa maksukyvyttömyytensä tai pahentaa sitä. Törkeä velallisen epärehellisyys voi tulla kyseeseen, jos teolla tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan velkojille tuntuvaa vahinkoa tai rikos tehdään suunnitelmallisesti ja teko on kokonaisuutena törkeä. (Rikoslaki 39/1889 39:1–2 §.)

Lainsäädännössä tunnetaan myös käsite peitelty osingonjako eli rahanarvoinen etu, jonka osakeyhtiö antaa osakkuusaseman perusteella osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi vastikkeetta tai olennaisesti poikkeavan hinnoittelun perusteella (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 4:29.1 §). Peiteltyksi osingoksi voidaan katsoa esimerkiksi osakeyhtiön varoilla maksetut osakkaan yksityistalouden menot tai yrityksen omaisuuden käyttäminen osakkaan yksityistaloudessa. Peiteltyä osinkoa voi olla lisäksi osakeyhtiön osakkaalleen tai tämän lähiomaiselle myöntämä osakaslaina, joka on maksamatta sen verovuoden päättyessä, jolloin osakaslaina on nostettu ja jonka takaisinmaksutarkoitusta ei pystytä osoittamaan. (Verohallinto 2024a, 4.1.3, 4.2.2.)

Takaisinmaksutarkoitus voidaan osoittaa esimerkiksi lainasopimuksella, jonka lainaehdoissa on esitetty lainalle korko ja jonka ehtoja on noudatettu tai joiden

noudattaminen on mahdollista velallisen maksukyky huomioon ottaen (Verohallinto 2024a, 4.2.2). Varojenjako voidaan verottaa peiteltyä osinkona, jos on ilmeistä että varoja on jaettu osingosta pidettävän veron välttämiseksi (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 4:29.4 §). Jos osakaslaina on verotettu velallisen pääomatulona tuloverolain (1535/1992 2:53 a §) mukaisesti, se voidaan verottaa myös peiteltyä osinkona vain siinä tapauksessa, kun on todennäköistä että osakaslainalla ei ole ollut takaisinmaksutarkoitusta alun perinkään (Verohallinto 2023c 5.1).

Kirjanpitolain (1336/1997 3:2.1 §) mukaan tilinpäätöksen tulee antaa toiminnan tuloksesta ja yhtiön taloudellisesta asemasta oikea ja riittävä kuva. Jos yhtiön myöntämällä osakaslainalla ei ole tosiasiallista takaisinmaksutarkoitusta tai takaisinmaksutarkoitus katoaa lainan olemassaoloaikana maksukyvyyn tai muun seikan takia, yhtiön taseessa on saamisia, joita ei todellisuudessa tulla saamaan yhtiölle takaisin. Lisäksi jos yhtiön jaettavissa olevat varat lasketaan yhtiön taseen mukaisen oman pääoman mukaan vähentämättä osakaslainaa tuloverolain (1535/1992 2:33 b.5 §) mukaisesti, laskelman antama kuva on virheellinen ja osinkoa saatetaan päättää jakaa yli yhtiön maksukyvyyn.

Immosen & Villan (2019, 220) mainitsema velallisen epärehellisyys tuli kyseeseen korkeimman oikeuden ratkaisussa 1998:56, jossa osakeyhtiön toimitusjohtaja oli nostanut yhtiöstä osakaslainaa samaan aikaan, kun yhtiön koko oma pääoma oli menetetty. Tuomittu oli teollaan pahentanut yhtiön maksukyvyttömyyttä ja syyllistyi siten velallisen epärehellisyyteen. (Korkein oikeus 1998:56.)

4.2 SVOP-rahaston varojenjaon verovapauden edellytykset

Pääsäännön mukaan varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta käsitellään verotuksessa osinkona. Listaamattoman osakeyhtiön varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta voidaan pitää veronalaisena luovutuksena, jos tietyt laeissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Näitä edellytyksiä ovat elinkeinoverolain (360/1968 1:6 c §) ja tuloverolain (1535/1992 2:45 a §) mukaan verovelvollisen esittämä luotettava selvitys verovapauden täyttymisen edellytyksistä ja se, että alkuperäisestä sijoituksesta kulunut aika on enintään 10 vuotta. Verovelvollisen antamasta selvityksestä tulee voida todeta, että varoja jaetaan

muusta kuin julkisesti noteeratusta yrityksestä, jaettavat varat ovat peräisin pääomansijoituksesta, sijoitus palautetaan alkuperäisen sijoituksen tehneelle henkilölle ja pääomansijoituksesta kulunut aika on enintään 10 vuotta sillä hetkellä, kun varojenjakko toteutuu. (Verohallinto 2023a, 4–5.1.)

Verovapaan varojenjaon edellytyksenä mainitun sijoituksen tekemisen ja palauttamisen välillä kuluneen enimmäisajan laskemiseksi tulee ensin selvittää sijoituksen tekemisaika, joka määräytyy SVOP-rahaston syntymistavan mukaisesti. Jos SVOP-rahastoon tehty sijoitus on vastikkeeton, sen syntymisajankohta perustuu sopimukseen yhtiön ja sijoittajan välillä. Sopimuksen luodessa yhtiölle sijoitusta koskevan saamisen, pääomansijoituksen syntymisajankohtana pidetään sopimuksen tekohetkeä. (Verohallinto 2023a, 5.1.4.)

Jakautumisen tai sulautumisen seurauksena syntyneen pääomansijoituksen syntymishetkenä pidetään ajankohtaa, jona alkuperäinen pääomansijoitus on tehty jakautuneeseen tai sulautuneeseen yhtiöön. Rahastosiirron seurauksena syntyneen pääomansijoituksen tekemisaikajankohta on se hetki, jolloin alkuperäinen pääomansijoitus on tehty siihen rahastoon, josta pääomansijoitus on siirretty. Jos pääomansijoitus syntyy osakeannista, syntymisaikajankohta on sama kuin hetki, jolloin vastikkeena saadut osakkeet merkitään. Osakeanneiksi luetaan liiketoimintasiirrot ja osakevaihdot. Toimintamuodon muutoksesta seuranneen SVOP-rahastoon merkityn pääomansijoituksen syntymishetki riippuu siitä, millainen toimintamuodon muutos on tehty. Jos kyseessä on liikkeen- tai ammatinharjoittajan toiminnan jatkaminen osakeyhtiönä, pääomansijoituksen syntymishetki on se hetki, jolloin osakkeet merkitään perustamissopimuksen allekirjoituksella. (Verohallinto 2023a, 5.1.4.)

Tuloverolaissa tai laissa elinkeinotulon verottamisesta ei ole säädöksiä siitä, miten niissä mainittu 10 vuoden määräaika pääomansijoituksen tekemisen ja palauttamisen välillä tulee täyteen (Verohallinto 2023a, 5.1.4). Korkein hallinto-oikeus otti asiaan kantaa päätöksessään 2022:53 todeten, että elinkeinoverolain (360/1968 1:19.1 §) mukaisesti varojenjaon verovuosi määräytyy varojenjakopäätöksen tekohetken perusteella ja siten pääomansijoituksen palautushetkeksi tulee katsoa varojenjaon päätöshetki. Jos varojenjaon verotus suoritetaan tulo-

verolain mukaisesti eli saajana on luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, pääomansijoituksen palautushetki määräytyy niin ikään sen mukaan, milloin varat ovat varojenjakopäätöksen mukaisesti olleet nostettavissa (Korkein hallinto-oikeus 2022:53).

Pääomansijoitus tulee palauttaa sen tehneelle henkilölle, jotta varojenjakoa voidaan käsitellä palautuksena. Jos sijoituksen tehnyt henkilö menehtyy ennen pääomansijoituksen palautusta, verotusnäkökulmasta myös jakamattomaan kuolinpesään voidaan kohdella samoin kuin sijoituksen tehnyttä henkilöä olisi kohdeltu, kunhan varojenjaon verovapauden edellytyksistä esitetään luotettavat selvitykset. Osituksen seurauksena syntynyt avio-oikeus ja perintönä siirtynyt oikeus eivät täytä edellytyksiä varojenkäsittelyyn luovutuksena, koska palautuksen tekijä ja saaja eivät säily samana. (Verohallinto 2023a, 5.1.3.)

Varojenjakoa voidaan käsitellä palautuksena myös siinä tilanteessa, että alkuperäinen pääomansijoitus siirtyy yhtiöstä toiseen yritysjärjestelyn seurauksena, jos kyseessä on yleisseuraannon luonteinen jakautuminen tai sulautuminen ja muut luovutuksena käsittelyn edellytykset täyttyvät (Verohallinto 2023a, 5.1.3). Tuloverolain (1535/1992 4:24 §) mukaisen toimintamuodon muutoksen tullessa kyseeseen sijoituksen tehnyt oikeushenkilö muuttuu toiseksi, mutta yrityksen identiteetti säilyy eikä yhtiö purkaudu, joten varojenjakoa muutoksen jälkeiseen yhtiöön voidaan käsitellä verotuksessa luovutuksena. Edellytykset täyttyvät, jos avoin yhtiö muuttuu kommandiittiyhtiöksi tai päin vastoin tai edellä mainittujen muuttuessa osakeyhtiöksi. (Verohallinto 2023a, 5.1.3.) Myös osuuskunnan muuttuessa osakeyhtiöksi oikeushenkilö säilyy samana (Tuloverolaki 1535/1992 4:24.1 §).

Verovapaan varojenjaon edellytyksiin sisältyy myös vaatimus sijoituksen erottamisesta muista varoista, joka onnistuu esimerkissä 2 (kuva 2 sivulla 16) esitetyllä tavalla yhtiön kirjanpidossa (Verohallinto 2023a, 5.1.2). Edellytykset täyttävän tase-erittelyn perusteella voidaan todeta myös jakavan yhtiön olevan listaamaton osakeyhtiö. Selvitys siitä, että varoja jakaa listaamaton osakeyhtiö voidaan antaa myös voitonjakopäätöksen ilmentävän yhtiökokouksen pöytäkirjan perusteella: molemmista asiakirjoista selviää jakavan yhtiön toiminimi sekä y-tunnus. Voitonjakopäätöksestä tulee ilmetä lisäksi selvästi, mistä rahastosta tai rahaston alatiilitä varoja jaetaan ja kenelle (Verohallinto 2023a, 5.1.2). Voitonjakopäätöksessä

voidaan todeta esimerkiksi, että varoja jaetaan pääomansijoituksen tehneelle henkilölle SVOP-rahaston alatililtä Pääomansijoitukset (kuva 3).

VAROJENJAKO SVOP-RAHASTOSTA

Voitonjakopäätös

Sitruuna Oy
1234567-8

PÖYTÄKIRJA 1/2024

Ylimääräinen yhtiökokous

Aika:	3.5.2024 klo 16.00		
Paikka:	Yhtiön toimisto, Helsinki		
Läsnä:	Osakas	Osakkeet	Äänet
	Aatos Yrittäjä	50	50
	Otso Yhtiökumppani	50	50

- 1. Kokouksen avaaminen**
Kokouksen avasi Aatos Yrittäjä.
- 2. Kokouksen järjestäytyminen**
Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Aatos Yrittäjä ja pöytäkirjantarkastajaksi valittiin Otso Yhtiökumppani.
- 3. Ääniluettelon vahvistaminen**
Puheenjohtaja totesi, että ääniluettelo on nähtävillä kokouksessa. Päätettiin vahvistaa ääniluettelo.
- 4. Kokouksen laillisuus**
Todettiin, että kaikki yhtiön osakkeet ovat edustettuina kokouksessa, joten kokous on laillinen ja päätösvaltainen.
- 5. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston (SVOP) pääomansijoituksen palautus**
Hallitus ehdotti yhtiökokoukselle, että sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston (SVOP) alatililtä *Pääomansijoitukset* palautetaan alkuperäisen sijoituksen tehneelle osakkeenomistaja Aatos Yrittäjälle yhteensä 20 000 euroa siten, että varat on nostettavissa rahana heti tämän yhtiökokouksen jälkeen. Aatos Yrittäjä esitti, että ehdotus hyväksytään sellaisenaan.

Yhtiökokous keskusteli asiasta ja äänestyksen jälkeen ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Päätettiin palauttaa yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston (SVOP) alatililtä *Pääomansijoitukset* 20 000 euroa Aatos Yrittäjälle hallituksen ehdotuksen mukaisesti.
- 6. Kokouksen päättäminen**
Koska muita käsiteltäviä asioita ei ollut, puheenjohtaja päätti kokouksen.

Allekirjoitukset

Allekirjoitettu sähköisesti
Aatos Yrittäjä 3.5.2024

Aatos Yrittäjä
Puheenjohtaja

Allekirjoitukset

Allekirjoitettu sähköisesti
Otso Yhtiökumppani 3.5.2024

Otso Yhtiökumppani
Pöytäkirjan tarkastaja

Kuva 3: Yhtiökokouksen pöytäkirja (mukaillen Isotalo 2024 ja Verohallinto 2023a, 5.1.2, esimerkki 3)

Osakeyhtiölaki (624/2006 3:1.1 §) määrää, että osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jos yhtiöjärjestyksessä ei toisin määrätä. Tämä tarkoittaa, että yhtiön varoja tulisi yleisesti ottaen jakaa omistusosuuksien suhteessa. Suunnatussa varojenjaossa esimerkiksi kahdesta osakkaasta toiselle jaetaan enemmän varoja. Normaalitilanteessa varojenjako katsottaisiin suosivaksi osingonjaoksi, joka verotetaan laissa tai yhtiöjärjestyksessä määrätyn jakotavan mukaisesti, vaikka toinen osakas ei saa yhtiöjärjestyksessä määrättyä osinkoa. (Verohallinto 2023a, 6.1.) Käytännössä vähemmän varoja saava osakas maksaisi veroa saatavista, jotka eivät päädy hänelle, koska verolainsäädännössä ei ole työpanos-osingon lisäksi muita säännöksiä osakeomistussuhteista poikkeavasta osingonjaosta (Verohallinto 2023b, 5.3).

Verovelvollinen voi välttyä suosivan osingonjaon periaatteiden noudattamiselta antamalla selvityksen siitä, että varojenjaossa on kyse vastikkeettoman pääomansijoituksen palauttamisesta sen alkuperäiselle tekijälle eikä varojenjako ylitä alkuperäisen pääomansijoituksen määrää tai sitä määrää, joka on aiempien varojenjakojen jälkeen jäljellä. Lisäksi tulee olla toteen näytetty, että poikkeava varojenjako perustuu kaikkien osakkeenomistajien yhteiseen päätökseen varojenjaosta osakkeenomistuksista poikkeavalla tavalla, kuten osakeyhtiölain 13:6.4 § määrää eikä pääomansijoitusta ole alun perin tehty sellaisissa olosuhteissa, että yhtiön muiden osakkaiden olisi voitu katsoa saaneen lahjaa pääomansijoituksen tekijältä. (Verohallinto 2023a, 6.1.) Myös voitonjakopäätöksestä tulee ilmetä päätöksen yksimielisyys, jotta osakeyhtiölain (624/2006 13:6.4 §) edellytykset varojenjaolle muussa kuin osakkeenomistusten suhteessa täyttyvät.

Alkuperäinen pääomansijoitus tulee yksilöidä esimerkiksi osakassopimuksessa tai maininnalla poikkeavasta varojenjaosta yhtiöjärjestyksessä (Verohallinto 2023a, 6.1). Sopimuksesta tulee käydä ilmi, että kyseessä on ehdollinen ja osakevastikkeeton pääomansijoitus, jossa ehtona on pääomansijoituksen palautus sen tehneelle henkilölle (Kyläkallio & Ojala 2024). Myös Verohallinto (2023a, 6.1) painottaa suosivan varojenjaon periaatteiden noudattamisen välttämisen edellytyksissä, että suunnatussa varojenjaosta tulisi sopia samassa yhteydessä, kun päätös vastikkeettoman pääomansijoituksen vastaanottamisesta tehdään (kuva 4). Osakassopimuksissa sovitaan harvoin siitä, miten SVOP-rahastoon tehtyjä

pääomansijoituksia palautetaan, sillä pääasialliset intressit osakassopimusten tekemiselle ovat muissa asioissa (Isotalo 2024).

SUUNNATTU VAROJENJAKO

Suosivan varojenjaon verotuksen välttämisen edellytykset

- 1.** Jaettavat varat ovat peräisin vastikkeettomasta pääomansijoituksesta
- 2.** Varoja jaetaan alkuperäisen pääomansijoituksen tekijälle
- 3.** Suunnatun varojenjaon määrä ei ylitä alkuperäisen pääomansijoituksen määrää tai sitä määrää, mitä on aiempien varojenjakojen perusteella jäljellä
- 4.** Pääomansijoitus on jo sijoituksen tekemisen yhteydessä yksilöity esimerkiksi yhtiöjärjestyksessä, osakassopimuksessa tai muussa osakkaiden välisessä sopimuksessa siten, että pääomansijoituksen alkuperä voidaan osoittaa selvästi
- 5.** Pääomansijoituksen tekemisen yhteydessä sovitaan, että tilanteessa jossa vapaan oman pääoman rahastosta jaetaan varoja, jotka ovat peräisin tietyn osakkeenomistajan tekemästä vastikkeettomasta pääomansijoituksesta, varoja ei jaeta osakeomistuksen suhteessa vaan ne palautetaan sijoituksen tekijälle
- 6.** Pääomansijoitusta ei ole tehty sellaisissa olosuhteissa, joiden perusteella yhtiön muiden osakkaiden voitaisiin katsoa saaneen pääomansijoituksen tekijältä lahjan.

Kuva 4: Suunnattu varojenjako (mukaillen Verohallinto 2023a, 6.1)

Verovapaa varojenjako SVOP-rahastosta perustuu ajatukseen siitä, että alkuperäisen sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle kyse on käyttöomaisuusosakkeisiin verrattavasta omistuksesta (Verohallinto 2023a, 5.3). Jotta nämä oman yhtiön osakkeet voidaan katsoa käyttöomaisuusosakkeiksi, verovelvollisen tulisi olla omistanut osakkeet vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta, omistettujen osakkeiden tulee muodostaa vähintään 10 % yhtiön osakepääomasta ja luovutuksen kohteena olevan yhtiön tulee olla kotimainen tai sellainen yhtiö, johon voidaan soveltaa myös osingonjakoon sovellettavaa kahdenkertaisen verotuksen välttämiseen liittyvää sopimusta. Kyseessä ei kuitenkaan saa olla asunto- tai kiinteistöosakeyhtiö tai yhtiö, joka toimii pääasiallisesti kiinteistöalalla eli omistaa tai hallitsee kiinteistöjä. (Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968 1:6 b.2 §.) Varojenjaon verovapauden takaa elinkeinoverolaissa (360/1968 1:6 c.2 §) ja tuloverolaissa (1535/1992 2:46 a.1 §) säädetty laskentatapa luovutusvoitosta. Molemmissa lainkohdissa säädetään, että varojenjaosta vähennetään enintään varojenjako vastava osakkeiden

poistamaton hankintahinta, jolloin luovutustappiota ei voi syntyä. Koska pääomansijoitus lisää osakkeenomistajan osakkeen hankintamenoa, verotettavaa luovutusvoittoa ei jää jäljelle. (Verohallinto 2023a, 5.3.)

Hankintameno tulee määrittää uudestaan varojenjaon jälkeen, koska esimerkiksi osakkeiden omaisuuslajin tai omistusosuuden muuttumisen jälkeen osakkeet eivät välttämättä pysy verovapaasti luovutettavina (Verohallinto 2023a, 5.3). Jos osakkeenomistaja osakekaupan yhteydessä pidättää itselleen oikeuden palauttaa SVOP-rahastoon tekemänsä pääomansijoitus, tulee huomata että hän ei kaupan jälkeen enää omista osakkeita ja siksi elinkeinoverolain (360/1968 1:6.b §) mukainen luovutuksen verovapauden edellytys menetetään. Tällöin pääomansijoituksen palautus muodostaa saajalleen verotettavan pääomatulon (Verohallinto 2023a, 5.2).

Kun verovapaana luovutuksena käsiteltävän varojenjaon edellytykset täyttyvät, Verohallinnolle ei tarvitse toimittaa ennakonpidätystä vaan yhtiö ja verovelvollinen voivat yhdessä todeta, että edellytykset verovapaalle varojenjaolle täyttyvät. Jos myöhemmin käy ilmi, etteivät varojenjaon verovapauden edellytykset ole täyttyneet, verotus tulee toimittaa osingonjaon verotussäännösten mukaan. Yhtiöltä voidaan tällöin periä ennakonpidätys sekä seuraamusmaksut, jotka ovat koituneet ennakonpidätyksen toimittamatta jättämisestä. (Verohallinto 2023a, 5.5.) Tällöin yhtiön tulisi saada verovelvolliselle kuuluneet verot perittyä verovelvolliselta, jotta veroseuraamukset eivät jää yhtiön maksettavaksi.

Toinen vaihtoehto on, että verovelvollinen eli palautuksen saaja voi hakea itselleen niin sanotun nollaverokortin varojenjako varten. Verokortin liitteeksi laitetaan varojen verovapaudesta kertova selvitys, joka voi olla esimerkiksi varoja jakavan yhtiön antama todistus, jossa eritellään edellytysten täyttyminen. Selvitykseen tarvittavat tiedot saa varoja jakavan yhtiön kirjanpidosta. (Verohallinto 2023a, 5.5.)

Vaikka ennakonpidätysilmoitusta ei tarvitse antaa, Verohallinto vaatii luovutuksena käsiteltävästä varojenjaosta vuosi-ilmoituksen, jos palautuksen saaja on yleisesti verovelvollinen. Listaamattoman yhtiön vuosi-ilmoitus luovutuksena verotettavasta pääomanpalautuksesta annetaan varoja jakaneen yhtiön toimesta.

Vuosi-ilmoitus tulee antaa viimeistään varojenjako seuraavan verovuoden tammikuun viimeisenä päivänä eli esimerkiksi vuoden 2024 aikana maksetuista pääomanpalautuksista tulee antaa vuosi-ilmoitus viimeistään 31.1.2025. Verovelvollinen ilmoittaa saamastaan varojenjaosta omalla veroilmoituksellaan. Tieto kulkee jakaneen yhtiön vuosi-ilmoitukselta saajan esitäytetylle veroilmoitukselle, mutta verovelvollisen vastuulla on tarkistaa tietojen oikeellisuus sekä tarvittaessa täydennettävä tietoja. (Verohallinto 2023a, 5.5.)

Jakavan yhtiön tilikausittaisella tuloveroilmoituksella varojenjaosta ilmoitetaan verolomakkeen perustiedoissa kohdassa "Yhteisön päätös voitonjaosta". Kun varojenjako kohdellaan palautuksensaajan verotuksessa luovutuksena, valitaan varojenjaon tyypiksi "Vapaan oman pääoman rahastosta jaettavat varat". (Verohallinto 2024b.) Jos varojenjako kohdeltaisiin palautuksensaajan verotuksessa osinkona, varojenjaon tyypiksi valittaisiin "Lisäosingonjako" tai "Osingonjako" (Ojala 2024).

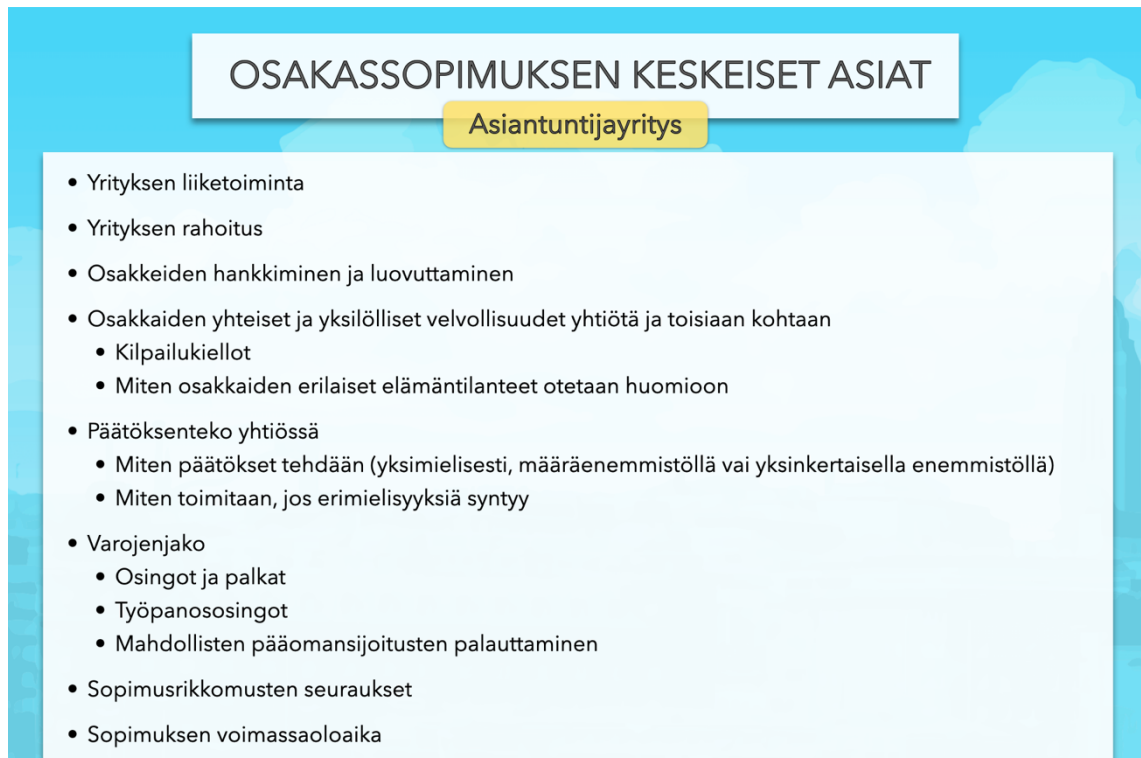
4.3 Osakassopimus

Osakassopimuksella säädellään osakkeenomistajien välisiä suhteita, oikeuksia ja velvollisuuksia, joiden huomiointi ei välttämättä onnistu yhtiöjärjestyksessä. Tavallisesti listaamattomassa yhtiössä osakassopimuksella täydennetään yhtiöjärjestystä ja päinvastoin. Osakassopimukset astuvat voimaan sopijaosapuolien allekirjoituksilla eikä se ole julkinen asiakirja tai vaadi kaupparekisterimerkintää yhtiöjärjestyksen tavoin. Osakassopimuksia tarkastellaan sopimusoikeudellisesta näkökulmasta, kun taas yhtiöjärjestyksen tulkintaan ja sovitteluun ei voida soveltaa sopimusoikeudellisia periaatteita. Osakkeenomistajien välinen sopimusvapaus on yhtiöjärjestyksellistä määräämisvapautta laajempi ja sopimuksen ehdot otetaan yhtiön päätöksenteossa huomioon eri tavalla kuin yhtiöjärjestyksen säännökset niiden erilaisten ulottuvuuksien takia. (Hannula & Kari 2007, 13–14, 16.)

Osakassopimus kannattaa solmia aina, kun yhtiössä on useampi kuin yksi osakas ja mieluiten mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Osakassopimus tulisi lisäksi tarkistaa aina, jos omistajastrategia on muuttumassa. Osakassopimuksia voi olla myös useampi ja niissä voidaan määrätä eri asioista, jotta koko sopimusta ei tarvitse tilanteiden muuttuessa päivittää. (Hannula & Kari 2007, 61–62.)

Osakassopimukset tulee laatia riittävällä tarkkuudella niiden tarkoitusta ja tavoitetta unohtamatta. Tavoitteet on hyvä kirjata ylös mahdollisimman tiiviissä muodossa samaan yhteyteen, jossa esitetään sopimuksen tausta ja tarkoitus. Pelkkä yrityksen olemassaolon tarkoitus ei usein kerro kaikkea osakkaiden tahtotilasta ja jo sopimusta luodessa on hyvä havaita mahdolliset osakkaiden keskenään erilaiset ajatukset ja tavoitteet. Riitatilanteessa sopimukseen kirjatut tavoitteet ja sopimuksen kirjoittamishetken olosuhteet voivat olla ratkaisevassa asemassa. (Hannula & Kari 2007, 93–94.)

Osakassopimuksen laajuus ja yksityiskohtaisuus riippuvat sopijaosapuolten intresseistä ja niistä olosuhteista, jotka vallitsevat sopimuskentekohdella. Osakassopimuksen tarkoituksena on sen nimen mukaisesti yhtiön osakkuuden ehdoista sopiminen. Sisältöön vaikuttaa yrityksen tyyppi ja asiantuntijayrityksessä, jossa liikevaihto perustuu sen osakkaiden henkilökohtaiseen työpanokseen, kannattaa ottaa huomioon erilaisia asioita kuin perheyrityksessä. (Hannula & Kari 2007, 55–58, 89.) Asiantuntijayrityksissä otetaan huomioon usein esimerkiksi myös kilpailukiellot ja työpanososingot (kuva 5).

Kuva 5: Osakassopimuksen sisältöesimerkki asiantuntijayrityksessä (mukailen Hannula & Kari 2007, 55–58 ja Kyläkallio & Ojala 2024)

Perheyriityksissä on usein passiivisia osapuolia ja niitä osakkaita, jotka hoitavat yritykseen liittyvät työt. Myös osakassopimuksessa voidaan pysyä hyvin yleisellä tasolla. Osakassopimuksissa otetaan usein huomioon osakkeiden luovutuksiin liittyvät asiat, työntekovelvoitteet, ansaintatavat ja päätöksentekoon liittyvät oikeudet sekä osakassopimuksen muuttamisen mahdollisuudet. (Hannula & Kari 2007, 62, 89.) Osakassopimukset ovat usein pitkiä, vaikeita ja monimutkaisia sopimuksia (Isotalo 2024).

Osakassopimuksessa voidaan sopia osakkaiden ansainnasta, joka voi perustua esimerkiksi tuotettujen palveluiden tai tehtyjen töiden määrään. Yhtiön erilaiset osakesarjat eivät ole ainoa vaihtoehto vaan niiden lisäksi tai sijaan osakassopimuksessa voi olla mutkikkaitakin määräyksiä. Näiden keskinäisten sopimusten rajana on ollut usein verotus (Hannula & Kari 2007, 56–57.) Verohallinnon syksyllä 2023 päivitetyn ohjeistuksen perusteella osakassopimus yksin riittää sopimukseksi suunnatusta varojenjaosta nimenomaan verotusnäkökulmasta tarkasteltuna (Verohallinto 2023a, 6.1).

Vaikka osakeyhtiölaissa ei ole erikseen säädetty osakevastikkeettomasta pääomansijoituksesta SVOP-rahastoon, sen palautusehdoista voidaan sopia osana osakassopimusta melko vapaasti. Palauttaminen voi olla vapaaehtoista tai pakollista ja ehto voi koskea vain osaa sijoitetusta rahamäärästä. (Kyläkallio & Ojala 2024.) Kyläkallion & Ojalan (2024) mukaan palautusehto voidaan kirjata osakassopimukseen esimerkiksi seuraavasti:

”Yhtiöllä on milloin tahansa oikeus maksaa osakkaan tekemä vastikkeeton SVOP-sijoitus takaisin osakkaalle joko osittain tai kokonaan pääomanpalautuksena. SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisen edellytykset määräytyvät osakeyhtiölain 13 luvun mukaisesti.”

tai

”Yhtiö on velvollinen maksamaan osakkaan tekemä vastikkeeton SVOP-sijoitus takaisin pääomanpalautuksena. Osakkaan on kuitenkin toimitettava yhtiölle kirjallinen ilmoitus SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisesta. Kirjallisen ilmoituksen saatuaan yhtiön tulee tehdä päätös SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisesta viimeistään, kun yhtiössä seuraavan kerran päätetään osakeyhtiölain 13 luvussa

tarkoitetusta varojenjaosta. SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisen edellytykset määräytyvät osakeyhtiölain 13 luvun säännösten mukaisesti. SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisella on ensisija muihin osakeyhtiölain 13 luvussa tarkoitettuihin varojenjakotilanteisiin varten.”

Verotus ei suoranaisesti liity osakassopimukseen, koska osakassopimuksen osapuolina ovat omistajat. Verotuksen kannalta osakassopimuksen varojenjakomenetelmistä kannattaa sopia mahdollisimman pitkälti samoin perustein kuin yhtiöjärjestyksessä, jotta verotukselliset riskit olisivat mahdollisimman pieniä. Osakassopimusta laatiessa on hyvä pitkää mielessä, että Verohallinnolla on oikeus nähdä osakassopimus, jos siinä sovitulla asioilla voi vaikutusta sopijaosapuolten verotukseen. Näyttövelvollisuuden vuoksi varojenjakomekanismien aiheuttamat veroseuraamukset tulee selvittää ja kirjata tarkasti ylös. (Hannula & Kari 2007, 166–167.)

Osakassopimukset ovat pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia, joten on tärkeää sopia sen muuttamismahdollisuuksista. Ellei muuta sovita, osakassopimusta voidaan muuttaa ainoastaan kaikkien sen osapuolien suostumuksella. Jos osakassopimus on tehty vain tiettyjä toimenpiteitä tai asioita varten, sen voidaan sopia olevan voimassa vain määräjän tai siihen saakka, että siinä sovittu toimenpide on tehty. (Alho, Mattila, Rönkkö & Ståhlberg 2009, 17.)

Osakassopimukset aiheuttavat paljon riitoja, koska niihin liittyvä oikeuskäytäntö on vähäistä. Riidat johtuvat osittain siitä, että erottelu sopimusoikeudellisten ja yhtiöoikeudellisten vaikutusten välillä on puutteellista. Osakassopimusriidat olisivat osittain vältettävissä laittamalla määräykset mahdollisuuksien mukaan myös yhtiöjärjestykseen. (Pönkä 2022, 660, 679–680.)

4.4 Yhtiöoikeudellinen näkökulma

Yhtiöoikeudellisesti varojenjako SVOP-rahastosta sijoituksen tehneelle henkilölle ei ole niin yksiselitteinen asia, että pelkkä osakassopimus välttämättä riittäisi takaamaan osakkaan etua – osakassopimus on osapuoliensa välinen sopimus, jolla ei ole suoraa yhtiöoikeudellista vaikutusta (Kyläkallio & Ojala 2024). Osakassopimuksen vastainen menettely esimerkiksi yhtiökokouksessa ei aiheuta päätöksen mitättömyyttä (Korkein hallinto-oikeus 2016:104), joten käytännössä

yhtiökokouksessa voidaan tehdä päätöksiä osakassopimusten vastaisesti ilman, että päätökset olisivat yhtiöoikeudellisesti pätemättömiä. Osakassopimuksen lainminlyönti aiheuttaa sopijaosapuolille korvausvelvollisuuden, mutta ei estä sopijaosapuolia toimimasta sitä vastaan toisin kuin yhtiöjärjestys. Yhtiöjärjestys ja yhtiöoikeus sitovat kaikkia osapuolia. (Kyläkallio & Ojala 2024.)

Korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen 2016:104 perustuen Penttilä (2016, 4–5) väittää, että osakkeenomistussuhteista poikkeava varojenjako on yhtiöoikeudellisesti hyväksyttävää varojenjako. Kyseisessä tapauksessa korkein oikeus antoi vapauttavan päätöksen tilanteessa, jossa SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen palautuksesta uhkasi koitua lahjaveroseuraamuksia, vaikka sijoitusten palautuksesta oli sovittu osakassopimuksessa samana verovuonna, jona pääomansijoitus SVOP-rahastoon oli alun perin tehty. Yhtiössä ei ollut erilaisia osakkeita. (Korkein hallinto-oikeus 2016:104.) Osakassopimus ei merkitse poikkeamista osakkeiden tuomista yhtäläisistä oikeuksista yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta, sillä osakeyhtiölaissa nimenomaisesti säädetään mahdollisuudesta jakaa varoja osakeomistussuhteista poikkeavalla tavalla (Penttilä 2016, 5).

Osakassopimusten yhtiöoikeudellisten vaikutusten rajallisuus johtuu usein hallinnollisesta seikasta, kuten esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muutokseen vaadittava yhtiökokouksen päätös sekä kaupparekisteriin merkitseminen (Savela 2013, 533). Jos yhtiö on yksi osakassopimuksen osapuolista, osakassopimuksella voidaan vaikuttaa rajallisin keinoin myös osakkeenomistajien ja omistetun yhtiön välisiin suhteisiin (Hannula & Kari 2007, 13, 15). Hannulan ja Karin (2007, 15) ajatus pohjautuu korkeimman oikeuden päätökseen 1994:95, jossa katsottiin että yhtiö ei ollut molempia yhtiön osakkeenomistajia sitovan sopimuksen osapuoli eikä osakkeenomistajien keskinäinen sopimus sitonut yhtiötä muutenkaan.

Osakeyhtiö voi liittyä osakassopimuksen osapuoleksi, jos kaikki yhtiön osakkaat ovat mukana osakassopimuksessa ja päätös yhtiön liittämiseksi mukaan on yksimielinen, jotta osakeyhtiölain (624/2006 1:7 §) edellytykset yhdenvertaisuudesta toteutuvat. Aiemmin on katsottu, että osakassopimus voisi mahdollisesti saada laajemman sitovuusvaikutuksen, jos yhtiö on siinä mukana, mutta asiassa tulee muistaa, että yhtiön liittyminen osakassopimukseen ei luo sopimukselle yhtiöoikeudellista vaikutusta ilman yhtiökokouksen päätöksen tuomaa voimaa. Jos

osakassopimuksessa ei ole määräyksiä, jotka velvoittaisivat lain sallimalla tavalla yhtiön tekemään oikeustoimia, yhtiö on allekirjoituksellaan korkeintaan kuitannut osakassopimuksen olevan yhtiön tiedossa. Osakassopimuksessa tulisi siis eritellä ne ehdot, joita yhtiö noudattaa ja ne toimet, jotka yhtiö toimeenpanee. Jos jokin määräyksistä on pätemätön, se ei aiheuta kaikkien muiden määräysten pätemättömyyttä. (Pönkä 2008, 280–284, 287–289.)

Osakassopimukseen voidaan viedä yleisvelvoitelauseke, jossa sopimuksen osapuolet sitoutuvat toimimaan yhtiön päätöksenteossa tavalla, jota osakassopimuksen noudattaminen edellyttää. On tavallista, että esimerkiksi varojenjako koskevat määräykset vahvistetaan samansisältöisellä määräyksellä myös yhtiöjärjestyksessä. Jos osakassopimus ja yhtiöjärjestys ovat keskenään ristiriidassa, yhtiöoikeudellisella tasolla asia on yleensä ratkennut yhtiöjärjestyksen eduksi. Tämä ei tarkoita, että osakassopimuksen määräykset olisivat pätemättömiä osakkaiden keskinäisissä suhteissa, koska osakassopimuksessa on mahdollista sopia, että sopimusoikeudellisella tasolla noudatetaan ensisijaisesti osakassopimuksen ehtoja. Osakassopimuksen allekirjoituksella on voitu sitoutua olemaan vetoamasta yhtiöjärjestyksen määräyksiin niiden ollessa ristiriidassa sopimuksen kanssa tai muuttamaan yhtiöjärjestystä vastaamaan osakassopimuksessa sovitua (Hannula & Kari 2007, 16, 31.) Hyvällä sopimusteknisellä osaamisella osakassopimuksesta saadaan rakennettua käytännössä sitova järjestelmä esimerkiksi tarpeeksi tuntuvalle sopimussakolla, vaikka yhtiöoikeudellista velvoittavuutta ei synnykään (Pönkä 2008, 294).

Osakassopimuksella ei ole kaksiasianosaissuhteen ylittäviä vaikutuksia eli se ei voi esittää toiseen osapuoleen, kuten esimerkiksi yhtiöön, kohdistuvia vaatimuksia. Tätä voidaan pitää painavana argumenttina sille, että osakassopimuksella ei ole yhtiöoikeudellista vaikutusta. Osakeyhtiölaki (624/2006 5:1.2 §) tunnistaa tilanteen, jossa osakkeenomistajat päättävät yksimielisesti yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta pitämättä yhtiökokousta. Tämän voidaan katsoa soveltuvan myös osakassopimusta tarkastellessa siten, että kirjallinen päätös ohittaa myös yhtiöjärjestyksen. Yksimielisestikään tehty päätös ei sido niitä tulevia osakkeenomistajia, kun taas yhtiöjärjestyksen yksi tehtävä on suojata sekä nykyisiä että tulevia osakkeenomistajia. (Pönkä 2008, 315, 325–326.)

Osakassopimuksella voi olla yhtiöoikeudellisia vaikutuksia korkeimman oikeuden päätöksen 2020:34 perusteella. Oikeustapauksessa ratkaistavana oli se, onko osakkeenomistaja antanut yhtiöoikeudellisesti sitovan etukäteisen hyväksynnän osakkeidensa luovuttamiselle. Lunastustilanteessa vallitsevat olosuhteet selviävät vasta hallituksen esityksestä, jonka myötä osakkeenomistaja voi vielä perääntyä aiemmin tehdystä sitoumuksestaan. Yhtiöoikeudellisesti vaikutuksellisesti tavalla on mahdollista perääntyä osakassopimuksessa etukäteisesti tehdystä päätöksestä yhtiökokouksen päätökseen saakka. (Korkein oikeus 2020:34.) Pöngän (2020, 749–750) mukaan tämä tarkoittaa, että osakassopimuksessa annettu sitoumus sitoo sopimusosapuolia myös yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta, jos niitä ei ole peruutettu ajoissa eli ennen yhtiökokouksessa annettua vastakkaista tahdonilmaisua. Asiassa on huomioitavaa se, että osakassopimuksessa annetun päätöksen ollessa yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta peruutettavissa ennen yhtiökokouksen päätöstä, osakassopimuksessa asetettujen turvaamistoimien, kuten sopimussakkojen merkitys korostuu (Pönkä 2020, 751).

Pöngän (2008, 331–332) mukaan osakassopimuksen vastaista äänestyskäyttämistä tutkinut Huttunen kertoo, että jos yhtiökokouksen päätös katsotaan pätevämmäksi osakeyhtiölain 1:7 §:n mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen perusteella, osakassopimuksen vastaisuudelle tulee antaa merkitystä, jos sopimus on kaikkien osakkeenomistajien tiedossa, se on tehty vähemmistöosakkeiden suojaamiseksi ja kyse on vähäosakkaisesta yhtiöstä. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan yhtiössä ei saada tehdä päätöstä, joka on omiaan aiheuttamaan osakkeenomistajalle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella (Osakeyhtiölaki 624/2006 1:7 §). Huttunen kertoo, että epäoikeutettu etu voi syntyä esimerkiksi siten, että päätöksellä aiheuttomasti poiketaan kaikkien osakkeenomistajien yksimielisestä päätöksestä, kuten osakassopimuksesta (Pönkä 2008, 333). Pönkä (2008, 337) kertoo, että osakassopimuksen rikkominen ei yksin riitä moiteperusteeksi, koska se olisi vastoin osakeyhtiön määräämiä moitemahdollisuuksia (Osakeyhtiölaki 624/2006 21:1 §).

Oikeuskäytännössä on katsottu, että kaikkien osakkeenomistajien yksimielisellä päätöksellä voidaan sopia asioista vastoin yhtiöjärjestyksen määräyksiä ainakin siinä, mitä tulee yhtiön tekemiin sopimuksiin ja annettuihin sitoumuksiin. Korkeim-

man oikeuden päätöksissä 1970-II-82, 1986-II-136 ja 1992:190 on ollut kyse yhtiön antamista vakuuksista ja takauksista vastoin niiden toimialaa, joten päätöksiä ei voida suoraan soveltaa tilanteeseen, jossa yhtiössä jaetaan varoja muussa kuin osakkeenomistuksien suhteessa tai yhtiöjärjestyksen määräämällä tavalla. Päätökset osoittavat kuitenkin sen, että vastoin yhtiöjärjestyksen määräyksiä sopiminen on mahdollista siten, että nämä keskinäiset, yhtiöjärjestyksen vastaiset, päätökset ovat myös yhtiöoikeudellisesti päteviä. (Korkein oikeus 1970-II-82, 1986-II-136, 1992:190.)

Oikeuskirjallisuudessa myös korkeimman oikeuden päätös 1994:95 tunnetaan laajasti ja siihen viittaa myös Savela (2013, 531) pohtiessaan osakassopimusten oikeusvaikutusta. Esimerkiksi osakkeiden luovutusrajoitus voidaan kirjata osakassopimukseen, mutta osakeyhtiölain (624/2006 1:4 §) määrätessä osakkeet rajoituksetta luovutettaviksi ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, luovutettavuutta ei voida yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta rajoittaa. Vaikka yhtiö olisi osakassopimuksen osapuoli, se ei voi kieltäytyä rekisteröimästä osakekauppaa ilman yhtiöjärjestyksen kieltäytymistä tukevaa määräystä. Osakkeenomistajat voivat keskenään sopia, että he sitoutuvat olemaan myymättä osakkeita, vaikka sopimuksella ei ole sitovuusvaikutusta yhtiöön. Sopimuksella on siis sitovuusvaikutusta vain osakkaiden välillä, mutta ei yhtiöoikeudellisesti. (Savela 2013, 546–547.)

Jotta osakassopimuksella olisi myös yhtiöoikeuteen ulottuvaa vaikutusta, sen tulee olla tosiasiallisesti tehokas. Tehokkuudella tarkoitetaan, että kaikki relevantit tahot ovat sopimuksen osapuolia ja sopimus tuottaa sitä kautta halutun oikeusvaikutuksen. Oikeusvaikutusta voidaan turvata esimerkiksi sopimussakolla ja määräyksellä siitä, että osakkeita voi luovuttaa vain sellaiselle taholle, joka sitoutuu tehtyyn sopimukseen. (Keskitalo 2021, 8, 16–17.) Oikeusvaikutus toteutuisi sopimusosapuoliensa välisten sitoumusten kautta, ei yhtiöoikeudellisten syiden takia, kuten Savela (2013, 546–547) esimerkissään kertoo. Osakassopimuksessa voidaan sopia asioista siten, että sopimuksen tarkoituksen täyttymiseksi tulee tehdä tiettyjä toimia, kuten esimerkiksi muutos yhtiöjärjestykseen takuita vastaan. Vaikka osakassopimuksessa ei olisi sanatarkasti yksilöity tehtävää toimea, sopimuksen tarkoituksen täyttämismuoto sitoo osakassopimuksen osapuolia. (Isotalo 2024.) Sekä verotuksellisesti että yhtiöoikeudellisesti suurin

haaste on osakassopimuksen sitovuus suhteessa mahdolliseen uuteen osakkeenomistajaan (Keskitalo 2021, 24).

Korkein hallinto-oikeus antoi kesällä 2016 päätöksen 104, jossa todetaan osakeyhtiölain (624/2006 13:6.4 §) huomioivan varojenjaon mahdollisuuden muulla kuin lain vaatimalla tavalla, jos kaikki yhtiön osakkaat ovat suostuvaisia poikkeavaan jakotapaan ja jos ei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Osakeyhtiölain määräys tarkoittaa, että osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja muussa kuin osakkeenomistuksien suhteessa, vaikka kaikki osakkeet tuottaisivat samat oikeudet myös yhtiöjärjestyksen perusteella. Osakkaiden väliset sopimukset tai heidän kesken tehdyt päätökset vaikuttavat osakkaiden verotukseen, jos ne täyttävät luovutusvoiton verovapauden edellytykset (Verohallinto 2023a, 6.1).

Yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta jokainen osake tuottaa yhtäläiset oikeudet ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Yhtiökokouksessa ei voida tehdä päätöstä, joka tuottaisi osakkeenomistajalle epäoikeutettua etua toisen osakkeenomistajan kustannuksella. (Osakeyhtiölaki 624/2006 1:7 §.) Uuden osakkaan ei ole lain perusteella pakko suostua osakeyhtiölain 13:6.4 §:n mukaiseen sopimukseen poikkeavasta varojenjaosta, koska se olisi vastoin hänen omaa etuaan. Jos yhtiön varoja jaettaisiin SVOP-rahastosta vain sijoituksen tehneelle osakkaalle ilman nimenomaista suostumusta kaikilta osakkailta, varojenjako olisi suosiva ilman yhtiöjärjestykseen vietyä muutosta. Keskitalon (2021, 13) mukaan osakeyhtiölain kohdan 5:29.3 § mukaan suostumus on saatava myös sellaiselta osakkaalta, jonka kustannuksella epäoikeutettua etua jaetaan. Pykälä koskee myös sellaista osakasta, jolla ei ole asiassa äänivaltaa, mikäli heillä olisi oikeus jaettaisiin varoihin ilman suunnattua varojenjako päätöstä (Keskitalo 2021, 13).

Onnistuneen varojenjaon varmistamiseksi yhtiöjärjestykseen voidaan lisätä pykälä, jossa määrätään että yhtiössä on keskenään eri oikeuksia ja velvollisuuksia tuovia osakkeita, mutta tämä ei ole luontevaa tai tarkoituksenmukaista SVOP-sijoituksen palautusta ajatellen (Keskitalo 2021, 12). Lisäksi yhtiöjärjestykseen voidaan viedä muuntolauseke eli määräys menettelytavoista, joilla osakelajia voidaan muuntaa toisenlajiseksi. Osakkeiden muuntaminen vaatii erillisen rekisteröinnin kaupparekisteriin ja ilmoitus osakkeiden muuntamisesta tulee tehdä viivytyksettä. Muuntolauseke voidaan viedä yhtiöjärjestykseen ilman, että sillä olisi

välittömiä seurauksia ennen varsinaista muuntamista. (Osakeyhtiölaki 624/2006 3:1 §.) Eri osakesarjoille tulisi olla jokin perusteltu syy. On harvinaisempaa, että osakesarjojen avulla rajoitettaisiin taloudellisia oikeuksia eli syynä erilaisille osakesarjoille on yleensä määräysvalta. (Isotalo 2024.)

Suunnatun varojenjaon takia yrityksessä ei tarvitse olla erilaisia osakkeita, sillä SVOP-sijoituksen palautusehto voidaan vielä yhtiöjärjestykseen esimerkiksi seuraavalla määräyksellä: *”Yhtiö on velvollinen maksamaan osakkaan tekemä vastikkeeton SVOP-sijoitus takaisin pääomanpalautuksena. Osakkaan on kuitenkin toimitettava yhtiölle kirjallinen ilmoitus SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisesta. Kirjallisen ilmoituksen saatuaan yhtiön tulee tehdä päätös SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisesta viimeistään, kun yhtiössä seuraavan kerran päätetään osakeyhtiöluvun 13 luvussa tarkoitetusta varojenjaosta. SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisen edellytykset määräytyvät osakeyhtiölain 13 luvun säännösten mukaisesti. SVOP-sijoituksen takaisinmaksamisella on ensisija muihin osakeyhtiölain 13 luvussa tarkoitettuihin varojenjakotilanteisiin nähden.”* (Kyläkallio & Ojala 2024)

Yhtiöjärjestyksestä voidaan muuttaa yhtiökokouksen päätöksellä siten, että päätös on saavutettu määräenemmistöllä eli vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista (Osakeyhtiölaki 624/2006 5:27 §, 5:30 §). Kun yhtiökokous on päättänyt yhtiöjärjestyksen muutoksesta, muutos ilmoitetaan kaupparekisteriin YTJ-palvelussa. Ilmoitus tulee tehdä viipymättä joko yhtiön toimitusjohtajan tai hallituksen jäsenen toimesta. Yhtiöjärjestyksen muutos maksaa 280 euroa. (Patentti- ja rekisterihallitus 2024.)

Ennen yhtiöjärjestyksen rekisteröimistä se on vain yhtiön osakkaiden välinen sopimus, jolla ei ole nimensä mukaista sitovuusarvoa yhtiöoikeudellisena säännöksenä tai ulottuvuutta myös yhtiöjärjestyksen rekisteröimisen jälkeen mukaan tulleisiin tai tuleviin osakkaisiin. Rekisteröidyn yhtiöjärjestyksen sitovuuspiiriin päätyy väistämättä merkitsemällä yhtiön osakkeita. Vahva sitoutuvuus näkyy esimerkiksi siinä, että yhtiöjärjestyksen muuttamiseen riittää osayhtiölain 5:27 §:n mukainen määräenemmistö, kun taas osakassopimuksen muuttamiseen vaaditaan kaikkien sopijaosapuolien suostumus. (Mähönen & Villa 2019, 38, 44.) Tällä tar-

koitetaan, että yhtiön osakas sitoutuu yhtiöjärjestyksen määräyksiin siitä huolimatta, että yhtiöjärjestyksen muuttaminen ei välttämättä vaadi juuri hänen omaa suostumustaan, jos yhtiössä enemmistö haluaa muuttaa yhtiöjärjestystä.

5 TILITOIMISTON SVOP-OHJE

Tutkimuksen tuloksena syntyi ohje, joka jää toimeksiantajayrityksen henkilöstön käyttöön ja joka on muokattavissa, mikäli asiaan liittyvät lait, säädökset tai Verohallinnon ohjeistus muuttuvat. Ohje on tallennettu toimeksiantajayrityksen sisäiseen tietokantaan Tetraan, joka on vapaasti kaikkien yrityksen kirjanpitäjien ja muun henkilöstön käytettävissä aina tarpeen vaatiessa. Ohje esiteltiin marraskuussa 2024 sen julkaisun yhteydessä yrityksen viikkopalaverissa, johon osallistui koko henkilöstö joko paikan päällä tai etäyhteyksiä hyödyntäen.

Ohjeen nimi on ”SVOP-rahaston varojenjako kirjanpidossa ja verotuksessa”. Ohje perustuu tässä raportissa esitettyihin tutkimustuloksiin ja lähteisiin. Ohjeessa käytettyjä korostus- ja erottelukeinoja ovat eri tasojen otsikot, kuvat, luettelot sekä tekstiosioden eriväriset taustat. Ohjeen otsikkorakenne on seuraavanlainen:

- Edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelylle
 - Useamman osakkaan yritys
- Miten SVOP-rahasto muodostuu?
 - Päätöksenteko
 - Asiakasviestipohjat
- SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen merkitseminen kirjanpitoon
 - Seuranta
- Varojenjako
 - Voitonjakopäätös
 - Verohallinnolle toimitettavat ilmoitukset ja selvitykset
- Yhteenveto

SVOP-ohje alkaa lyhyellä johdannolla siitä, miten se on saanut alkunsa ja miksi se on luotu: tarkoituksena on tukea asiakkaita hallinnollisten velvoitteiden täyttämässä sekä auttaa heitä välttämään turhat sudenkuopat SVOP-sijoitusten palautusten kanssa. Ohjeen alkuun on linkitetty tässä raportissa lähteenä käytetty Verohallinnon ohje ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa”. Verohallinnon ohjeen päivitysten seuranta on erityisen tärkeää, jotta SVOP-ohje pysyy ajan tasalla.

5.1 Edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelylle

Ohjeen ensimmäisessä osassa kerrotaan edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelylle luettelomuodossa ja samassa yhteydessä tarkennetaan sitä, miten ehdollisen pääomansijoituksen tekemisen ja varojenjaon välinen ajanjakso lasketaan (kuva 6).

Edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelylle

Pääsäännön mukaan varojenjako SVOP-rahastosta käsitellään verotuksessa osinkona. Listaamattoman osakeyhtiön varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta voidaan pitää luovutuksena, jos tietyt laeissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Näitä edellytyksiä ovat:

1. sijoituksesta kulunut aika eli 10 vuotta ja
2. verovelvollisen esittämä selvitys edellytysten täyttymisestä

Verovelvollisen antamasta selvityksestä tulee voida todeta, että

- varoja jaetaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yrityksestä,
- jaettavat varat ovat peräisin pääomansijoituksesta,
- sijoitus palautetaan alkuperäisen sijoituksen tehneelle henkilölle ja
- pääomansijoituksesta kulunut aika on enintään 10 vuotta sillä hetkellä, kun varojenjako toteutuu.

Edellytyksissä mainittu aikaraja 10 vuotta lasketaan vastikkeettoman pääomansijoituksen tekohetkestä, joka riippuu SVOP-rahaston syntymistavasta. Jos kyseessä on osakkaan saamisesta syntynyt pääomansijoitus, syntymisajankohta lasketaan siitä päivästä, jona sopimus on tehty yhtiön ja osakkaan välillä. **Käytännössä tämä sopimuspäivä on yhtiökokouspäivä.** Kulunut aika lasketaan siihen saakka, että varojenjako toteutuu eli **pääomansijoituksen palautushetkeksi tulee katsoa se päivä, jona pääomanpalautus on nostettavissa varojenjakopäätöksen mukaan.** Käytännössä kuluneen ajan voi laskea yhtiökokousten välillä kuluneesta ajasta, jos varat ovat olleet varojenjakopäätöksen myötä välittömästi nostettavissa.

Kuva 6: Kuvakaappaus ohjeen alusta

Kaikkia yrittäjiä koskevien edellytysten jälkeen ohjeessa kerrotaan lainmuutoksesta, joka tulee ottaa huomioon useamman osakkaan yrityksissä (kuva 7). Lainauksen jälkeen kerrotaan suunnatusta varojenjaosta suosivan varojenjaon verotuksen välttämisen edellytyksistä. Ohjeessa on käytetty tämän raportin kuvaa 4 sivulta 24.

Useamman osakkaan yritys

Osakeyhtiössä jokainen osake tuottaa yhtäläiset oikeudet (ellei yhtiöjärjestyksessä muuta määrätä), mutta osakeyhtiölakiin lisättiin vuonna 2019 seuraava:

"Vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tai muuten kuin osakkeenomistuksen suhteessa, jollei yhtiöjärjestyksestä johdu muuta." (OYL 13:6.4 §)

Kuva 7: Kuvakaappaus ohjeen ensimmäisen alaotsikon alta

5.2 Miten SVOP-rahasto muodostuu?

Ohje jatkuu tiedolla siitä, millä eri keinoin SVOP-rahasto voi muodostua. Muodostumistavoista kerrotaan lyhyesti painottaen niitä muodostumistapoja, jotka ovat toimeksiantajayrityksen asiakasyrityksissä yleisimpiä. Alaotsikon ”Päätöksenteko” alla kerrotaan, että jos SVOP-rahastoon tehty pääomansijoitus on ehdollinen, se vaatii yhtiökokouksen yksimielisen päätöksen. Lisäksi ohjeeseen on linkitetty materiaalipankki, jossa on pöytäkirjapohjat SVOP-sijoituksen vastaanottamista ja varojenjako koskien sekä yhden että useamman osakkaan yritysten käyttöön.

Otsikon ”Asiakasviestipohjat” alla on tiedot siitä, mitä kirjanpitäjän kannattaa kertoa SVOP-sijoituksen tekemistä harkitsevalle asiakkaalle. Tässä kohdassa kerrotaan, mitä asiakkaan tulee ottaa huomioon SVOP-sijoitusta tehdessä silloin, kun hän on ainoa yhtiön osakas ja silloin, kun osakkaita on useampi. Ohjeesta selviää, että näitä asioita ovat päätöksenteon ja erityisesti sen dokumentoinnin tärkeys sekä se, että ehdollista SVOP-sijoitusta koskevien päätösten tulee olla yksimielisiä silloin, kun sijoitusta vastaanottaessa on useampi osakas ja myös silloin, kun SVOP-sijoituksen vastaanottamisen ja sen palauttamisen välillä yritykseen on tullut uusi osakas tai osakkaita. Asiakkaille voidaan ohjeen perusteella kertoa osakassopimuksen mahdollisuudesta osana SVOP-sijoituksista sopimisista useamman osakkaan yrityksissä. Huomioon otettavia asioita on useampi, mutta tavoitteena on kertoa ne asiakkaille mahdollisimman yksinkertaisessa ja tiiviissä muodossa siten, että mitään oleellista ei jää huomioimatta. Sopimusasioissa asiakkaita tulee ohjata lakiasioista vastaavan yhtiökumppanin puoleen.

5.3 SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen merkitseminen kirjanpitoon

Osiassa "SVOP-rahastoon tehdyn sijoituksen merkitseminen kirjanpitoon" kerrotaan Verohallinnon esittämistä edellytyksistä ja mahdollisuuksia SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen seurannassa. Ohjeessa kerrotaan, että Verohallinnon mukaan pääomansijoituksen täytyy olla vaivatta erotettavissa muista SVOP-rahastoon kirjatuista varoista ja ehdottavan ratkaisuksi erillisiä SVOP-rahastoja tai SVOP-rahaston alatilejä, jolloin varojenjakoa voidaan kohdistaa ainoastaan siihen rahastoon, josta halutaan jakaa varoja luovutuksena. Kahden kuvan ohjeessa kerrotaan, miten kirjanpito-ohjelmaan voidaan luoda uusia alatilejä SVOP-rahastolle ja että nämä tilit täytyy nimetä tunnistettavasti: "Ohjelmiston tilikarttaan on mahdollista luoda uusi alatili SVOP-rahastoon. Kun yhtiöön tehdään pääomansijoitus ja se kirjataan SVOP-rahastoon, luodaan uusi kirjanpidon tili. Näin toimitaan joka kerta, kun yhtiön osakas tekee pääomansijoituksen SVOP-rahastoon, jotta varojenjaon käsittely luovutuksena onnistuu." ja "Tili kannattaa nimetä siten, että siitä ymmärtää heti, mistä SVOP-rahasto koostuu. Osakkaan nimeä ei välttämättä tarvitse liittää tilin nimeen, mutta alemmassa kuvassa SVOP-rahastot on nimetty selkeyden vuoksi yrittäjien nimien mukaan." (kuva 8)

220 Muut rahastot
2060 SVOP
20601 SVOP-rahasto, Pääomansijoitukset Aatos Yrittäjä
20602 SVOP-rahasto, Pääomansijoitukset Otso Yhtiökumppani

Kuva 8: Ohjeen kirjanpito-ohjelmaohjeistuksen toinen kuva, joka esittää miten SVOP-rahaston alatilit näkyvät tilikartalla

Alaotsikon "Seuranta" alla kerrotaan heti ensimmäisenä, että SVOP-rahastojen varojen myöhäisempää erottamista ei voida pitää verotuksessa hyväksyttävänä selvityksenä varojen alkuperästä vaan varojenjaon käsitteleminen luovutuksena edellyttää, että pääomansijoitusta seurataan erillään muista varoista alusta saakka. Samassa yhteydessä tarkennetaan, että luotettava seuranta edellyttää

myös kirjausketjuvaatimuksen täyttymistä, kirjausketjun aukottomuutta sekä kirjausten yhteyttä rahastosijoituksiin ja niiden palautuksia koskeviin päätöksiin. Tämä johtaa siihen, että kirjanpidon kirjausten liitteenä tulee olla yhtiökokouksen pöytäkirjat ja että hallituksen kokousten pöytäkirjoja voi säilyttää yrityksen "hallintomapissa" eli esimerkiksi kirjanpito-ohjelman sisältämässä arkistossa, joka on yksi toimeksiantajayrityksen käytössä olevista tallennusvälineistä.

Selvennyksenä käytetään Verohallinnon esimerkistä johdettua esimerkkiä Aatos Yrittäjän tekemästä pääomansijoituksesta, josta kertoo tämän raportin kuva 1 sivulla 15 ja kuva 2 sivulla 16. Edellä mainitussa kuvassa 2 esitetyn tase-erittelyn lisäksi ohjeessa on kuva projektiseurannan ylitilikautisesta pääkirjasta (kuva 9). Projektiseuranta on dimensiona toinen Verohallinnon hyväksymä vaihtoehto SVOP-sijoituksen seurantaan kirjanpidossa.

Sitruuna Oy
1234567-8

Pääkirja

01.01.2023-31.12.2024

Projekti: Aatos Yrittäjän pääomansijoitus

1910 PANKKITILI

Laji	Tosite	Pvm	Selite	ALV	Debet	Kredit	Saldo
			Alkusaldo				0,00
Omalla rahalla	22301-1	01.01.2023	Pääomansijoitus SVOP-rahastoon, Aatos Yrittäjä Aatos Yrittäjän pääomansijoitus		30 000,00		30 000,00
Muut tositteet	99982405-1	03.05.2024	Varojenjako SVOP-rahastosta, pääomanpalautus Aatos Yrittäjälle Aatos Yrittäjän pääomansijoitus			20 000,00	10 000,00
			Yhteensä		30 000,00	20 000,00	10 000,00

20601 SVOP-RAHASTO, PÄÄOMANSIJOITUKSET AATOS YRITTÄJÄ

Laji	Tosite	Pvm	Selite	ALV	Debet	Kredit	Saldo
			Alkusaldo				0,00
Omalla rahalla	22301-1	01.01.2023	Pääomansijoitus SVOP-rahastoon, Aatos Yrittäjä Aatos Yrittäjän pääomansijoitus			30 000,00	-30 000,00
Muut tositteet	99982405-1	03.05.2024	Varojenjako SVOP-rahastosta, pääomanpalautus Aatos Yrittäjälle Aatos Yrittäjän pääomansijoitus		20 000,00		-10 000,00
			Yhteensä		20 000,00	30 000,00	-10 000,00

Kuva 9: Kuvakaappaus SVOP-sijoituksen projektiseurannan pääkirjasta

5.4 Varojenjako

Varojenjaon kappale alkaa lyhyellä alustuksella osakeyhtiön varojenjaosta, jonka yleiset säännökset koskevat myös SVOP-sijoitusten palautuksia. Alustuksessa painotetaan, että SVOP-sijoituksen palautus ei saa vaarantaa yrityksen maksukykyä. Lisäksi kerrotaan, mihin SVOP-sijoituksen verovapaus perustuu. Käyttöomaisuusosakkeisiin verrattavuuden edellytykset on laitettu luettelomuotoon, jotta ohje olisi mahdollisimman helppolukuinen (kuva 10).

Ohjeen alussa on lueteltu edellytykset varojenjaon luovutuksena käsittelemiselle. Luovutuksena käsittely perustuu ajatukseen siitä, että **alkuperäisen sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle kyse on käyttöomaisuusosakkeisiin verrattavasta omistuksesta**. Jotta nämä oman osakeyhtiön osakkeet voidaan katsoa käyttöomaisuusosakkeiksi, seuraavien edellytysten tulee täytyä:

- verovelvollisen tulisi olla omistanut osakkeet vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta;
- omistettujen osakkeiden tulee muodostaa vähintään 10 % yhtiön osakepääomasta; ja
- luovutuksen kohteena olevan yhtiön tulee olla kotimainen tai sellainen yhtiö, johon voidaan soveltaa myös osingonjakoon sovellettavaa kahdenkertaisen verotuksen välttämiseen liittyvää sopimusta, mutta kyseessä ei saa olla asunto- tai kiinteistöosakeyhtiö tai yhtiö, joka toimii pääasiallisesti kiinteistöalalla eli omistaa tai hallitsee kiinteistöjä.

Varojenjaon verovapauden takaa elinkeinoverolaissa (360/1968 1:6 c.2 §) ja tuloverolaissa (1535/1992 2:46 a.1 §) säädetty laskentatapa luovutusvoitosta. Molemmissa lainkohdissa säädetään, että varojenjaosta vähennetään enintään varojenjako vastavaa osakkeiden poistamaton hankintahinta, jolloin luovutustappiota ei voi syntyä. **Koska pääomansijoitus lisää osakkeenomistajan osakkeen hankintamenoa, verotettavaa luovutusvoittoa ei jää jäljelle.**

Kuva 10: Kuvakaappaus 1 ohjeen Varojenjako-kappaleesta

Kuvakaappauksessa esitetyn kohdan jälkeen on huomautus siitä, miten käyttöomaisuusosakkeisiin verrattavuuden edellytykset toteutuvat toimeksiantajayrityksen asiakkaiden kohdalla. Toimeksiantajayrityksen asiakaskunnan kohdalla tulee huomioida, että kyseessä ei saa olla alle 10 %:n pienosakkuus tai alle vuoden vanha osakkuus. Jos kyseessä on esimerkiksi hyvin tuore yritys, voi olla mahdollista että pääomanpalautuksen käsittely luovutuksena ei onnistu.

Voitonjakopäätös-alaotsikon kohdalla kerrotaan mitä kaikkea varojenjako päätöksestä tulee käydä ilmi, kun varoja jaetaan pääomanpalautuksena SVOP-rahastosta: "Voitonjakopäätöksestä tulee ilmetä selvästi, mistä rahastosta tai rahaston

alatililtä varoja jaetaan ja kenelle. Päätöksestä tulisi ilmetä lisäksi, että varojenjakopäätös on yksimielinen, jotta ohjeen alussa mainitut osakeyhtiölain 13:6.4 §:n edellytykset täyttyvät.” Ohjeeseen on liitetty tämän raportin sivulla 22 esitetty kuva 3 yhtiökokouksen voitonjakopäätöksestä sekä muistutus materiaalipankista löytyvistä pöytäkirjapohjista.

Verohallinnolle toimitettavat ilmoitukset ja selvitykset -kappaleessa kerrotaan, että varoja jakavan yhtiön ei tarvitse antaa verovapaasta pääomanpalautuksesta ennakonpidätysilmoitusta, mutta palautuksen saaja voi hakea varojenjako varten itselleen verokortin veroprosentilla 0, mikäli haluaa. Ohjeesta ilmenee, että tämän vapaaehtoisen verokorttihakemuksen liitteeksi tulisi laittaa varojenjaon verovapaudesta kertova selvitys. Verokorttihakemuksen sijaan yhtiö ja pääomanpalautuksen saaja voivat yhdessä todeta, että edellytykset varojenjaon verovapaudelle täyttyvät. Pakollisen luovutuksena verotettavasta pääomanpalautuksesta annettavan vuosi-ilmoituksen täyttöön ja liitteisiin liittyen ohjeessa on muutama huomio (kuva 11).

Vuosi-ilmoituksella muistettavia asioita ovat:

- Pääomanpalautuksen laji (sarake 241) on 7.
- Tiedossa tulee olla pääomansijoituksen tekoaika eli pääomansijoituksen vastaanottamisesta päättäneen yhtiökokouksen päivämäärä (sarake 249) sekä päivä, jona pääomanpalautus on ollut nostettavissa yhtiökokouksen varojenjakopäätöksen mukaan (sarake 244).
- Ilmoitusta täyttäessä tulee olla tiedossa palautuksen saajan osakkeiden lukumäärä (sarake 245).
- Pääomansijoituksen hankintahinta on yhtä kuin pääomansijoituksen määrä, kuitenkin enintään palautuksen määrä (sarake 250).

Vuosi-ilmoituksen liitteeksi laitetaan:

- **Päätöksenteko:** hallituksen kokousten ja yhtiökokousten pöytäkirjat
- **Kirjanpito:** tase-erittely tai projektin pääkirjatuloste
- Useamman osakkaan yrityksessä mukana tulee olla kaikkien osakkaiden yhteinen **osakassopimus tai muu sopimus**
- (- **Yhtiöjärjestys**, jos määräys on viety yhtiöjärjestykseen saakka)

Kuva 11: Kuvakaappaus 2 ohjeen Varojenjakokappaleesta

Huomioiden jälkeen kerrotaan, että varoja jakanut yhtiö antaa tiedon pääomanpalautuksesta myös tuloveroilmoituksella 6B. Kappaleen lopussa muistutetaan

verovelvollisen eli pääomanpalautuksen saajan ilmoitusvelvollisuudesta eli käytännössä oman esitäytetyn veroilmoituksensa tarkistamisesta. Lisäksi ohjeessa kerrotaan, että verovelvollisen verotukseen tieto kulkeutuu varoja jakaneen yhtiön vuosi-ilmoitukselta.

5.5 Yhteenveto

Ohjeen yhteenvedossa kiteytetään ohjeen kolme tärkeintä asiaa (kuva 12). Asioiden tärkeyttä on korostettu punaisella taustalla, kun aiemmat korostustaustat ovat olleet keltaisia tai sinisiä. Tärkeimmät seikat kertovat kolmesta asiasta: päätöksenteko, kirjanpito sekä sopimusten ja päätösten sitovuus.

Jotta turhia veroseuraamuksia ei tule, täytyy muistaa seuraavat asiat:

- Päätöksenteko SVOP-sijoituksen vastaanottamisesta ja palauttamisesta täytyy dokumentoida tarkasti.
- SVOP-sijoitus täytyy kirjata kirjanpitoon alusta saakka erilleen muista vastaavista eristä siten, että sen seuranta on helppoa ja saatavilla on selkeät raportit.
- Sopimukset ja päätökset ehdollisen SVOP-sijoituksen tulevasta palauttamisesta eivät sido yhtiön tulevia osakkaita. *

Kuva 12: Kuvakaappaus ohjeen tärkeimmistä asioista

Tärkeimpien asioiden jälkeen selvennetään viimeisen kohdan tähteä seuraavasti: “SVOP-sijoituksen palautusehtoon ei ole yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta pakko suostua, ellei asiasta ole tehty yhtiöjärjestyksen muutosta. Tehokkaan sopimisen seurauksena riski siitä, että joku osakkaista moitti tehtyjä päätöksiä yhdenvertaisuuteen vedoten, on hyvin pieni. Tehokkaalla sopimisella tarkoitetaan käytännössä tarpeeksi suurta uhkasakkoa.” sekä tiedolla toimeksiantajayrityksen linjauksesta yhtiöjärjestyksen muuttamiseen liittyvään neuvontaan liittyen. Yhteenvedon päätelmät on tehty tämän opinnäytetyön lähdeaineiston perusteella.

Ohjeen lopussa kehoitetaan lukijaa kääntymään oman tiiminvetäjän puoleen, jos SVOP-sijoituksiin liittyvät asiat herättävät epävarmuutta. Toimeksiantajayrityksessä asioita pohditaan usein yhdessä ja ohjeen on tarkoitus toimia tukena myös silloin. Teoriatiedon lisäksi ohje tuo henkilöstön käyttöön uudet pöytäkirjapohjat, joita kirjanpitäjät voivat tarjota asiakkaiden käyttöön.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten osakassopimusta voidaan käyttää SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen verovapauden takeena. Koska osakassopimuksien sitovuusvaikutus ei yllä kuin sopimusosapuolien välisiin suhteisiin, ratkaistavina tutkimuskysymyksinä olivat ”Mitkä ovat osakassopimuksen sisältövaatimukset SVOP-sijoituksen verovapaalle luovutukselle?” ja ”Mitä yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta tulee ottaa huomioon, jotta verovapaa varojenjako SVOP-rahastosta on mahdollista?” Tutkimuskysymysten myötä oli oleellista selvittää, mitkä ovat lain ja Verohallinnon ohjeistuksen asettamat vaatimukset SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen verovapaalle palautukselle sekä se, miten näiden edellytysten täyttäminen onnistuu mahdollisimman yksinkertaisella tavalla.

6.1 Johtopäätökset

Verotusnäkökulmasta osakassopimus riittää takaamaan SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen verovapauden, kunhan osakassopimus täyttää osakeyhtiölain 13.6.4 §:n esitetyn edellytyksen eli kaikkien osakkeenomistajien yksimielisyyden ja osakassopimuksessa on määritelty jo pääomansijoituksen teko hetkellä kaikki sijoituksen ehdot mukaan lukien palautusehdot. Ongelmana on se, että osakassopimus ei automaattisesti sido muita kuin sen allekirjoittaneita osapuolia eli esimerkiksi yhtiöön myöhemmin tulevien osakkeenomistajien ei ole osakeyhtiölain 1:7 §:ssa esitetyn yhdenvertaisuusperiaatteen perusteella pakko suostua varojenjako, joka olisi vastoin heidän omaa etuaan. Inhimillisestä näkökulmasta voitaisiin ajatella, että sijoituksen palautus ainoastaan sen tehneelle osakkeenomistajalle olisi oikeutettua, mutta asiassa tulee muistaa että SVOP-rahastoon kirjattu pääomansijoitus ei ole vieraan pääoman ehtoinen laina vaan SVOP-rahaston varojenjako koskee osakeyhtiölain yleiset varojenjakoperiaatteet.

Yhtiöoikeuden näkökulmasta osakkeenomistajia ei voida pakottaa sellaiseen osakeyhtiön varojenjako, joka ei koskisi tasapuolisesti jokaista osakkeenomistajaa ellei asiasta ole määrätty erikseen yhtiöjärjestyksessä. Osakassopimuk-

sessä sovitut asiat sitovat sopimuksen osapuolia sopimusoikeudellisesti eli osapuolet ovat velvollisia vain toisiaan kohtaan. Sitovuusvaikutusta voidaan vahvistaa tarpeeksi tuntuvalle sanktiolla, kuten sopimussakko. Sopimussakon tai muun tuntuvan sanktiouhan takia osakkeenomistajien ei ole järkevää toimia vastoin osakassopimuksessa sovittuja ehtoja vaan heidän kannattaa toimia osakassopimuksen tarkoituksen vaatimalla tavalla, vaikka tarkoituksen toteutuminen vaatisi esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muuttamista.

Jos yhtiön omistusstrategiassa on tiedossa muutoksia SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen olemassaoloaikana, uudet osakkeenomistajat kannattaa ottaa mukaan osakassopimukseen. Jos alkuperäinen osakassopimus ei ole muutettavissa, uusien osakkeenomistajien kanssa kannattaa tehdä erillinen sopimus, jossa he sitoutuvat olemaan moittimatta SVOP-sijoitukseen liittyvää suunnattua varojenjakopäätöstä alkuperäisessä sopimuksessa esitettyä vastaavan uhkason tai muun sanktion uhalla. Joissain tilanteissa kaikkien osakkeenomistajien yhteisten osakassopimusten on voitu katsoa saaneen myös yhtiöoikeudellista painoarvoa, mutta tutkimustulosten perusteella kannattaa pyrkiä tekemään sopimusoikeudellisesta näkökulmasta tarpeeksi tehokas osakassopimus. Tarpeeksi tehokkaalla osakassopimuksella voidaan päästä haluttuun lopputulokseen, koska harva osakkeenomistaja on valmis vastaamaan osakassopimuksessa sovitusta sanktiosta.

Yhtiöoikeudellisen sitovuuden saavuttamiseksi on mahdollista viedä osakassopimuksen päätös myös yhtiöjärjestykseen. Tutkimustulosten perusteella muutosta yhtiöjärjestykseen ei ole välttämätöntä tehdä, koska sama lopputulos veropaasta suunnatusta varojenjaosta voidaan saavuttaa tehokkaalla sopimisella. Päätelmää vahvisti se, että yhtiöjärjestys on julkinen asiakirja eivätkä kaikki osakkeenomistajat välttämättä halua julkistaa yhtiön rahoituskeinoja tai pääomansijoitusten palautuksille sovittuja ehtoja saati sitä, että tuotto-odotuksia oman pääoman ehtooselle rahoitukselle ei ole ollut missään vaiheessa.

Tutkimuksen tulokset ovat vertailukelpoisia niissä tilanteissa, joissa SVOP-sijoituksen palautuksensaajana on listaamattoman yhtiön osakas, koska teoriaperustassa käytetään yleisiä ohjeita Verohallinnolta sekä oikeuskirjallisuutta, joka pä-

tee osakassopimukseen yleisesti. Tutkimustulosten luotettavuudesta kertoo esimerkiksi se, että käytetyt lähteet tukivat toisiaan eli samat tiedot olivat saatavilla useasta eri lähteestä ja niiden välillä oli havaittavissa selkeä yhteys. Useaan kertaan toistuvat asiat eri lähteissä vahvistivat ajatusta siitä, mitkä tiedoista ovat oleellisia. Tutkimusaineiston perusteella osakassopimusten sitovuudesta kertovaa oikeuskirjallisuutta ja tutkimuksia on runsaasti, kun taas varsinaista oikeuskäytäntöä on vielä varsin vähän, mutta olemassa olevan oikeuskäytännön perusteella voidaan tehdä päteviä johtopäätöksiä.

6.2 Opinnäytetyöprosessin reflektointi

Opinnäyteprosessi käynnistyi loppukesästä 2024. Tutkimussuunnitelman myötä tutkimuskysymykset hahmottuivat, tutkimuksen päätavoitteet rajattiin ja aineiston kerääminen sekä työstäminen alkoi. Alkuvaiheessa tuntui, että oikeanlaista aineistoa aiheeseen liittyen ei löydy, mutta lopulta aineistoa täytyi karsia, jotta tutkimuksen kohde pysyi selkeänä ja teoriaosuuden asiat olennaisina tutkimuskysymyksiin nähden. Tutkimuksen aikana muistettavana oli myös se, että opinnäytetyön tuotoksen eli SVOP-ohjeen tulee palvella juuri toimeksiantajayritystä ja sen asiakaskuntaa.

Opinnäytetyöprosessin puolivälissä vastaan tuli minun tahdostani ja toimeksiantajayrityksestä riippumattomia aikataulullisia vastoinkäymisiä, mutta menetetty aika saatiin kurottua kiinni opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa. Työssä yllätti aineiston karsimisen ja olennaisten asioiden löytämisen vaikeus, mutta itse kirjoittaminen oli helppoa. Täydellistä lopputulosta tavoitellessa jää aina tunne siltä, että jotain olisi voinut tehdä paremmin, ja yksityiskohtiin keskittyvänä ihmisenä koin ajoittain haasteellisena tiivistää laajaa aihetta tärkeiden yksityiskohtien menettämisen pelossa. Tavoitteisiin nähden opinnäytetyö tuotoksineen on selkeä kokonaisuus, joka kattaa kaikki aiheeseen liittyvät olennaiset asiat. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa omaan tekemiseeni liittyvät aikatauluhaasteet olivat mennyttä ja opinnäytetyö valmistui sovitussa aikataulussa. Myös opinnäytetyöraportin viimeistelylle jäi hyvin aikaa.

Oppimiskokemuksena opinnäytetyöprosessi oli onnistunut. Työ opetti itsenäisyyttä, aikataulutuksen tärkeys korostui ja resilienssini kasvoi vastoinkäymisten

myötä entisestään. Vastoinkäymisistä huolimatta koen onnistuneeni hyvin, koska vastoinkäymiset eivät näy työn lopputuloksessa.

Toimeksiantajayrityksessä syksyn 2024 aikana esiin tulleiden kirjanpitäjien kysymysten perusteella opinnäytetyön seurauksena syntynyt SVOP-ohje ”SVOP-raaston varojenjakoa kirjanpidossa ja verotuksessa” on edelleen hyvin tarpeellinen. Uskon, että ajan tasalla pidetty SVOP-ohje antaa eväitä pitkälle tulevaisuuteen, sillä varsinkin aloitteleville yrittäjille oman pääoman ehtoiset rahoitusvaihtoehdot voivat olla vieraita. Asiakasneuvonnan onnistumiseksi on sovittava vielä siitä, kuka toimeksiantajayrityksessä vastaa ohjeen päivittämisestä.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla esimerkiksi tilanteet, joissa SVOP-sijoituksen palautusehdoista ei ole sovittu sijoituksen tekohetkellä tai varoja pidetty erillään kirjanpidossa alusta saakka. Olisi mielenkiintoista tietää, joutaako Verohallinto asiassa siten, että palautuksiensaajia ei verotettaisi osingonjaon verotusperiaatteiden mukaan. On todennäköistä, että moneen useamman osakkaan osakeyhtiöön on tehty SVOP-sijoitus ennen Verohallinnon ohjeen päivitystä sillä ajatuksella, että sen verovapaa palautus onnistuu suunnattuna varojenjakona, mutta sijoituksen ehtoja ei ole kirjattu ylös tai sijoitusta pidetty erillään muista vastaavista varoista kirjanpidossa.

LÄHTEET

Alho, J-P., Mattila, K., Rönkkö, H. & Ståhlberg, M. 2009. Osakassopimukset: käsikirja osakassopimuksen laadintaan. Helsinki: Edita.

Hannula, A. & Kari, M. 2007. Osakassopimukset. Helsinki: Alma Talent.

Immonen, R. & Villa, S. 2019. Osakeyhtiön varojenkäyttö. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Isotalo, M. 2024. BOWA Legal Oy. Yhtiöoikeuteen erikoistuneen lakimiehen (OTM) haastattelu 24.10.2024.

Keskitalo, K. 2021. Vapaan oman pääoman rahastosijoituksen suunnattu palauttaminen. Liikejuridiikka 3/2021, 8–24.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kirjanpitolautakunta 12.10.1998/1542. Viitattu 12.10.2024 <https://www.edilex.fi/kila/19981542>.

Korkein hallinto-oikeus 2016:103. Viitattu 9.10.2024 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1467183160104.html>.

Korkein hallinto-oikeus 2016:104. Viitattu 9.10.2024 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1467183980997.html>.

Korkein hallinto-oikeus 2022:53. Viitattu 12.10.2024 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1651831721288.html>.

Korkein oikeus 1970-II-82. Viitattu 31.10.2024. <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19700082t>.

Korkein oikeus 1986-II-136. Viitattu 31.10.2024. <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19860136t>.

Korkein oikeus 1992:190. Viitattu 31.10.2024 <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19920190>.

Korkein oikeus 1994:95. Viitattu 13.10.2024 <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19940095>.

Korkein oikeus 1998:56. Viitattu 12.10.2024 <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19980056>.

Korkein oikeus 2020:34. Viitattu 31.10.2024 <https://www.korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/1589195348544.html>.

Kyläkallio, K. 2023. Varojen jako osakeyhtiössä. Taloushallintoliitto 7.3.2023. Viitattu 10.10.2024 <https://tilisanomat.fi/yritysjuridiikka/varojen-jako-osakeyhtiossa>.

Kyläkallio, K. & Ojala, M. 2024. Ehdollinen osakevastikkeeton SVOP-sijoitus vero- ja yhtiöoikeudessa. Tilisanomat 4.3.2024. Viitattu 26.8.2024 <https://tilisanomat.fi/kirjanpito-ja-verotus/ehdollinen-osakevastikkeeton-svop-sijoitus-vero-ja-yhtiioikeudessa>.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Mähönen, J. & Villa, S. 2020. Osakeyhtiö II – Pääomarakenne ja rahoitus. 4., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Mähönen, J. & Villa, S. 2019. Osakeyhtiö III – Corporate Governance. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Ojala, M. 2024. Taloushallintoliitto. Taloushallintopäivien Ajankohtaista yritysverotuksessa -verkkoluento 27.11.2024.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2024. Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muutosilmoitus kaupparekisteriin. Viitattu 30.9.2024 <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtiö/muutosilmoitus/yhtiöjarjestys.html>.

Penttilä, S. 2016. Osakassopimuksella korvamerkitty SVOP-rahasto lahjaveroituksessa – KHO 2016:104. Oikeustapauskommentti.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Pönkä, V. 2008. Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Helsingin yliopisto. Oikeustiede. Väitöskirja.

Pönkä, V. 2020. Osakkeenomistajan suostumus ja osakassopimuksen sitovuus – arviointia pohjoismaisten osakassopimusoppien ja erityisesti ratkaisun KKO 2020:34 valossa. Defensor Legis 5/2020, 735–752.

Pönkä, V. 2022. Prosessioikeudellisia kysymyksiä osakassopimus kontekstissa – Minkälaisia tuomioita osakassopimusriidoissa on mahdollista antaa? Defensor Legis 3/2022, 658–680.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sarajärvi, A & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Savela, A. 2013. Osakassopimusten sitovuus ja oikeusvaikutukset. Defensor Legis 4/2013, 531–549.

Tilitoimisto Lemon Tree Oy. 2024. Yhtiön verkkosivut. Viitattu 1.9.2024 <https://lemontree.fi/>.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Verohallinto. 2023a. Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa. Viitattu 26.8.2024 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60520/vapaan-oman-paaoman-rahaston-varojenjako-verotuksessa5/>.

Verohallinto. 2023b. Osinkotulojen verotus. Viitattu 26.8.2024 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47901/osinkotulojen-verotus5/>.

Verohallinto. 2023c. Luonnollisen henkilön osakeyhtiöstä nostaman osakaslainan verotus. Viitattu 10.10.2024 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48739/luonnollisen-henkilon-osakeyhtiosta-nostaman-osakaslainan-verotus2/>.

Verohallinto. 2024a. Peitelty osinko. Viitattu 10.10.2024 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48147/peitelty-osinko10/>.

Verohallinto. 2024b. Veroilmoituksen täyttöohje – osakeyhtiö ja osuuskunta. Viitattu 12.10.2024 <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/veroilmoitus/ilmoittamisen-ohje/>.

Verohallinto. 2024c. Vuosi-ilmoitus luovutuksena verotettavasta pääomanpalautuksesta, täyttöohje 2024. Viitattu 2.11.2024 <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/yhteystiedot-ja-asiointi/lomakkeet/tayttoohjeet/vuosi-ilmoitus-luovutuksena-verotettavasta-p%C3%A4%C3%A4omanpalautuksesta-t%C3%A4ytt%C3%B6hje-2024/>.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Helsinki: PS-Kustannus.